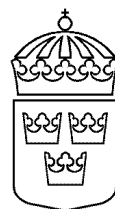

Riksdagens protokoll 1997/98:26

Torsdagen den 6 november

Protokoll
1997/98:26

Kl. 12.00 – 13.45
14.00 – 15.45

1 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1997/98:50

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:50 av Sigge Godin (fp) om Bosnienkroaterna.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 november 1997.

Skälet till dröjsmålet är plenifri vecka i riksdagen.

Stockholm den 5 november 1997

Pierre Schori

Interpellation 1997/98:47

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:47 av Lennart Brunander om salmonella i importerat kött.

Interpellationen kommer att besvaras den 1 december 1997.

Skälet till dröjsmålet är resa.

Stockholm den 3 november 1997

Annika Åhnberg

Interpellation 1997/98:48

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:48 av Siw Persson om grytprov med levande grävling.

Interpellationen kommer att besvaras den 1 december 1997.

Skälet till dröjsmålet är resa.

Stockholm den 3 november 1997

Annika Åhnberg

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:49 av Marie Engström om barnbidrag till socialbidragstagare.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 november 1997.

Skälet till dröjsmålet är utrikes resa.

Stockholm den 3 november 1997

Maj-Inger Klingvall

gm/Helena Starup

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:43 av Hans Andersson om försäkringar för personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 november 1997.

Skälet till dröjsmålet är arbetsbelastning på departementet.

Stockholm den 30 oktober 1997

Margareta Winberg

2 § Svar på interpellation 1997/98:9 om värdegrunden och samhällsutvecklingen

Anf. 1 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Alf Svensson har i sin interpellation redovisat synpunkter på moral och etik och frågat statsministern vilka åtgärder han är beredd att vidta i syfte att förstärka samhällets etiska grundvalar. Interpellationen har överlämnats till mig.

Alf Svenssons interpellation tar upp många frågor. Jag begränsar mitt svar till tre huvudfrågor.

Den första gäller det missbruk och den omdömeslöshet som ett antal politiska förtroendemän gjort sig skyldiga till. Utan att på något sätt föregripa den rättsliga prövningen är det närmast självklart att de skadat inte bara sig själva utan också det svenska folkets förtroende för politiker och vårt politiska system. Det är en gemensam uppgift för alla politiska partier och för det offentliga samhället att förebygga och förhindra att sådana avarter upprepas.

Det finns tre begrepp som kan användas som ledord för hur olika regelsystem bör utformas för att de skall kunna fungera på ett etiskt acceptabelt sätt. Det handlar om öppenhet, tydlighet och rimlighet.

Den misshandling av offentliga resurser, som vi har sett exempel på, har ofta ägt rum i miljöer, som varit relativt slutna för insyn och påverkan utifrån. En liten krets av människor har kunnat odla en egen politisk kultur som väsentligen skilt sig från det som medborgarna har rätt att kräva av sina förtroendevalda.

Öppenhet innebär att det skall finnas insyn i verksamheten och att de regler som gäller för t.ex. representation, resor och ersättningar skall vara

lätta att tillämpa. Öppenhet innebär också att verksamheten är öppen för intryck och att granskningsprocessen fungerar. Detta är av avgörande betydelse både för att motverka missbruk och för att skapa förutsättningar för tillit och förståelse.

Reglerna måste därtill vara klara och tydliga. Med otydliga och svårtolkade regler ökar risken för missbruk samtidigt som det blir svårare att utkräva politiskt och juridiskt ansvar av dem som missköter sig.

Det går självklart inte att skapa förtroende för det politiska systemet om de villkor som politikerna arbetar under upplevs som orimliga av medborgarna. Men det finns inte alltid ett enkelt svar på vilka förmåner som är rimliga. Ofta krävs en grundlig diskussion där olika värden får ställas mot varandra. Att försöka förenkla diskussionen och bortse från frågornas sammansatta karaktär tror jag är farligt för förtroendet för de demokratiska institutionerna.

Att människor upprörs och reagerar mot missbruk och fiffel är ett sundhetstecken och ett uttryck för en god moraluppfattning.

Men det är också viktigt att återupprätta förtroendet för politikens förmåga att hantera samhällsproblemen och ekonomin. Det väldiga budgetunderskott som skapades i början av 1990-talet och de därav framtvingade besparingarna och skattehöjningarna har naturligtvis gjort att en del människor känner att samhället, eller politikerna, har lämnat dem i sticket.

För att vinna medborgarnas förtroende för politiken krävs att alla förstår politikens nya villkor och begränsningar. För att lyckas med det krävs dialog och samtal. Men det vilar också ett stort ansvar på politikens företrädare att inte ställa ut löften som inte kan infrias. Vad man också skulle önska är att medierna i större utsträckning försökte återspegla politikens villkor och innehåll på ett mer realistiskt sätt. Den andra frågan gäller demokratin och de värderingar som bär upp demokratin. Jag är övertygad om att de allra flesta människorna i vårt land anser att demokratin är omistlig och den enda rimliga styrelseformen.

Vi kan ha skilda uppfattningar om religion, moral och politik men alla måste vi klargöra att demokratin bygger på respekt för människovärdet och för fundamentala mänskliga rättigheter. Om demokratins grundfundament – tilltron till det lika och okränkbara människovärdet – skulle komma att rubbas undergrävs hela den idémässiga basen för vår demokrati.

Det krävs med andra ord ett ständigt och löpande arbete för demokratin försvar. De larmrapporter som säger att svenska skolungdomar är tveksamma till att Förintelsen verkligen har ägt rum ger eftertryck till detta. Det är just därför som statsministern tagit initiativ till en informationsinsats kring Förintelsen.

Demokratin utmanas i dag av många krafter. De senaste årens omvälvande samhällsförändringar öppnar nya möjligheter, men skapar också nya problem.

Demokratins kris kan beskrivas på många olika sätt. De många avhoppen från kommunalpolitiska uppdrag som skett sedan förra valet är en allvarlig varningsklocka. Särskilt nedslående är att det främst är kvinnor och ungdomar som lämnar sina politiska uppdrag. Maktkoncentrationen i näringsliv, finansvärld och medier inger stor oro.

Regeringen har nyligen tillsatt en kommitté med uppgift att analysera den nya situationen i politik och samhällsutveckling och arbeta fram förslag till hur vårt folkstyre skall kunna vitaliseras och vår demokrati stärkas.

Den tredje frågan gäller samhällsmoralen i största allmänhet. Det är självklart att det finns normer och beteenden som vi alla vill stödja, som t.ex. hederlighet, hänsyn och tolerans. Men det går inte att begränsa frågan till enbart detta. En diskussion om moral och etik handlar också om social och ekonomisk rättvisa och här är det alldeles uppenbart att det finns åsiktsskillnader.

Jag vill se ett samhälle där välfärd och goda möjligheter kommer alla människor till del. Det handlar ytterst om samhällsmoral, om en tro på solidaritet. Jag tror inte att samhället blir bättre eller rikare om klyftorna ökar; jag tror tvärtom att rättvisan är produktiv. Människan har större mål än den nakna egoismen. Människan är inte bara individualist utan också medlem i en gemenskap, i ett samhälle där vi har skyldigheter inte bara mot oss själva utan också mot våra medmänniskor.

Social rättvisa handlar om relationer mellan människor. Människor som lever under helt olika ekonomiska förutsättningar får svårare att förstå varandra. Om människor inte kan förstå varandra blir det också svårare att forma en gemensam syn på etik och moral.

Anf. 2 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Peterson för svaret.

Jag skrev interpellationen enbart för att jag är ängslig för att bristen på respekt för politiker och politik på sikt kan anfräta demokratin. Inget parti har monopol på etik och respekt för demokrati, men jag tror att Thage G Peterson och jag är rörande överens om att, man kanske inte skall säga förakt, men den avoghet, det ointresse och den nonchalans som vi vet i dag riktas mot oss politiker är en fara.

Jag tror att det är viktigt att få sagt att vi partipolitiker måste, mer än vad vi i regel visar, agera så att människor uppfattar det som att vi har människors bästa för ögonen mer än enbart eller i synnerhet våra egna partiers. Jag tror att det är något vi måste ta till oss inför framtiden och kommande lagar.

Om vi ser tillbaka har det pläderats för en värdeneutralitet i vårt land. Man har sagt att vi skall anpassa lagstiftning efter rådande praxis. Vi har tytt oss till en rättspositivism som jag menar att vi till dels i dag får uppbära skördarna av. Det råder aldrig ett värdemässigt vakuum i ett land. Några värderingar finns, och därför måste vi våga tala om vilka vi vill att de skall vara. Våldigt ofta använder vi alla en massa positivt laddade ord, värdeladdade ord, och vi tror på något sätt att de orden i sig är något slags garant för att allt står väl till etiskt/moraliskt.

Jag erinrar mig ganska ofta vad författaren Lars Gustafsson skrev för en del år sedan, och jag ber att få citera det. Han är drastisk – han är ju författare – men det ligger ändå något tankeväckande i det han säger:

”Sådana begrepp som solidaritet, fred, jämlikhet och rättvisa är ingenting annat än relationsbegrepp, som får sin etiska vikt först i det ögonblick vi vet vilka deras relata är. Solidaritet med den ariska rasen är otvivelaktigt också en form av solidaritet, den stillhet som rädde i Warszawaghattot, sedan det judiska upproret slagits ned, var otvivelaktigt

också en form av fred, jämlikheten mellan slavar i en sibirisk guldgruva kan tänkas komma den absoluta jämlikheten mycket nära. Om A bestraffas med nackskott för svartabörshandel, kräver givetvis rättvisan att också B bestraffas så. Alla dessa exempel är exempel på solidaritet, fred, jämlikhet, rättvisa, men inte på den solidaritet, fred, jämlikhet eller rättvisa som är värd att kämpa för. De rymmer i sig inga värden, lika lite som begreppet effektivitet gör det. En mordbrännare kan vara mer effektiv än en brandkår.”

Jag tycker att det är det vi missar i den här debatten, Thage Peterson. Vi vågar så sällan tala om vilken etik det är. Var har våra etiska värderingar sina rötter? Varför skall vi norr om Öresund vara så ängsliga för att uttala detta? Jag tror att det är tid nu, därför att det är när de fagra orden som ryms i interpellationssvaret, som jag gärna använder mig av och som studsar runt jämt och ständigt här i kammaren, relateras till värden som vi vet ytterst vad det handlar om.

Anf. 3 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Som framgår av mitt svar, delar jag Alf Svenssons oro för den troligen tilltagande minskningen av förtroendet för politiker och det politiska systemet. Det är allvarligt. Det är därför jag menar att vi i ökad grad borde få en allmän debatt i det offentliga rummet för att ta upp dessa frågor.

Som Alf Svensson väl känner till, har det socialdemokratiska partiet lagt ned mycken tid på att diskutera de här frågorna. Vi tillsatte en särskild etikkommitté under ledning av riksdagsmannen Arne Kjörnsberg. Vi har arrangerat hundratals möten lokalt och regionalt, och tusentals av våra medlemmar och förtroendevalda runt om i landet har deltagit i diskussioner och debatter. Många skrev dessutom ned sina tankar och slutsatser och skickade brev till arbetsgruppen. Arbetsgruppens förslag och synpunkter har presenterats, som Alf Svensson säkert vet, i en omfattande rapport. Den tar upp många viktiga frågeställningar som berör frågan om etik och moral. Det handlar om politikerrollen, chefslöner, fallskärmar, politikers arvoden, pensioner och övriga förmåner, representation, ekonomisk brottslighet och skattefusk. Det är bara några av de frågor som har behandlats.

Jag önskar att fler intressegrupper, inte minst näringslivet, skulle vilja diskutera den här frågan litet djupare och kanske också ta den litet mera allvarligt, därför att detta är ett samhällsproblem. Alf Svensson och jag är i grunden överens om detta.

Jag vill också gärna lyfta fram den nya norska regeringens uppfattning: Vi ser tendenser till en girighetskultur i ekonomin och näringslivet, skattefusk och svart ekonomi, ökad materialism. Det har lett till att vi i vårt land har fått se fler våldtäkter, mer bruk av våld, familjer och närmiljökontakter vittrar ned och extrema ungdomsmiljöer växer fram.

Detta är en norsk beskrivning, som vi helt säkert också kan omsätta i den svenska strukturen.

Det är här jag skulle vilja göra följande tillägg. Det krävs mer av ett gemensamt ansvarstagande, mer av solidaritet och mindre av egoism och girighet i det svenska samhället. Också Sverige behöver goda förebilder inom såväl politik som organisationer och näringsliv, som kan återupprätta sammanhållningen i samhället.

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vad är det vi vet? Jo, vi vet att ett förfall i samhällsmoralen får ekonomiska följdverkningar. Om redan högavlönade ökar sina löner kraftigt eller ges orättfärdiga fallskärmsavtal, som vi har sett bevis på under de senaste åren, försvåras ju lönebildningen, vilket i sin tur förhindrar möjligheterna att pressa tillbaka arbetslösheten och öka sysselsättningen.

En god etik och en god samhällsmoral kan inte skapas genom beslut i politiska församlingar. Det är Alf Svensson och jag säkert också helt överens om. Det måste växa fram inom varje människa i samspel med omgivningen. Här måste var och en av oss göra klart att vi kan sätta gränser och handla utifrån värderingar som kan tjäna som förebild också för andra. Det är alltså nödvändigt att ha det som utgångspunkt. Det gäller såväl i politiken som inom näringslivet och på det privata planet.

Jag vill avsluta detta inlägg med att säga att politik i en demokrati ytterst handlar om vilken samhällssyn som skall präglade samhället. Inte heller kan detta läras ut i skolorna eller genom statliga kampanjer, även om skolundervisningen kanske är det viktigaste vi har att erbjuda på det här området, utan färdriktningen måste avgöras genom en öppen diskussion och kort sagt genom demokratins vardagliga metoder. Där tror jag att vi i Sverige i dag behöver en förnyelse.

Anf. 4 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag tror inte heller att man på något sätt kan fatta beslut här i kammaren och slå klubban i någon kateder eller pulpet och säga att nu skall respekt för etik gälla. Jag är litet besviken över att statsrådet inte alls i interpellationssvaret lyfter fram – såvitt jag har kunnat läsa ut, och jag har läst det flera gånger – familjens roll, föräldrarnas roll. Jag tror nämligen att det är föräldrars viktigaste uppgift att implementera, att överföra, respekt för värden. Sedan tror jag att skolan därefter har sin oersättliga roll.

Där dröjer det sig kvar i mitt medvetande, Thage Peterson, hur sällsamt vi fick kämpa – inte bara mot socialdemokrater utan också mot andra partier, som då var i regeringsställning – för att få in att skolan skall vara förankrad i kristen etik och västerländsk humanism. Det var inte lätt att få detta medgivet. Det gick faktiskt först när en jude och en muslim stod i utbildningsutskottet här i riksdagen och sade: Skriv in detta! Om ni inte känner er egen identitet kommer ni inte att respektera vår.

Det är där jag tror att den stora missen är. Jag kommer ihåg att man 1964 inte fick använda ordet etik. Nu är det på modet, men vi har ännu inte kommit till det steg där man vågar tala om vilken etik det är. Tiden går så oerhört fort i de här sammanhangen, och det här är någonting som vi egentligen skulle behöva ha en speciell debatt om. Där borde alla vara involverade, och inte bara en liten grupp riksdagsledamöter. Jag tror nämligen att det här är det viktigaste. Det är den debatt som borde komma före debatten om äldreomsorg, som borde komma innan vi talar om löne- och fördelningspolitik.

Jag vill gärna, herr talman, läsa upp vad författaren Stig Claesson, Slas, skriver i sin bok *De tio budorden*. Jag vågar säga att jag har citerat detta hundra gånger, och jag gör det med lika stor förtjusning varje gång. Han säger:

”De tio budorden innehåller i all sin korthet människans sedan tider-
nas morgon samlade erfarenheter, hur vi kan leva tillsammans och ge-
mensamt på detta klot. Vi har stora svårigheter att respektera varandra, då
vi ju avsevärt skiljer oss till klädsel, till vanor, till uppförande, till utse-
ende, till hudfärg och tro. De tio budorden är kanske vårt viktigaste kul-
turarv. Om budorden överlämnades till människorna av en gud eller inte
får var och en tro som han vill, men vi kan inte låta bli att tro på de tio
budorden, för budorden finns.” Så långt författaren.

Därför är jag lika förvånad varje gång att det skall vara så stört omöj-
ligt att få oss, som jag sade avslutningsvis i mitt förra inlägg, norr om
Öresund att våga tala om de här budorden, som generation efter genera-
tion och lagstiftare efter lagstiftare har insett vara det centrala.

Vem kan tycka någonting annat än att den gyllene regeln skulle un-
derlätta för oss allihop: Allt vad ni vill att människorna skall göra er, det
skall ni göra dem. Det gäller för näringslivet. Det gäller för fackföre-
ningsrörelsen. Det gäller i Gränna. Det gäller i Motala. Det gäller på
statsrådsbänkar. Det gäller oss alla. Men vi måste våga tala om att etiken
inte lever i lufttomt rum, utan att den har sina rötter.

Herr talman! Jag skäms på inga vis i världen över att tala om att vi har
ett etiskt modersmål, precis som vi har ett språkligt. Det språkliga mo-
dersmålet är svenskan, men vårt etiska modersmål är den judisk-kristna
etiken. Kan inte Thage G Peterson bestyrka det i nästa inlägg?

Anf. 5 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Naturligtvis har familjen stor, för att inte säga avgö-
rande, betydelse för vilket bagage som barn och ungdomar får med sig ut
i livet när det gäller att kunna skilja på rätt och fel och gott och ont och
att lära sig att visa hänsyn. Jag vet också att alla barn inte lever i en famil-
jesituation där de får detta bagage med sig. Därför är det oerhört viktigt
att samhället fungerar genom barnomsorg, föreningar och folkrörelser
som också tar sin del av ansvaret för att fostra unga medborgare i livet.

En god etik och moral måste naturligtvis komma från människorna
själva. Vi kan mycket väl hitta stöd i den kristna etiken. Jesus grundläg-
gande moraliska budskap var ju att vi skulle älska vår nästa lika mycket
som oss själva. Vad gäller denna bit, Alf Svensson, är bibeln tydlig. Vi
har rätt att älska oss själva, men vi får inte glömma hänsynen till med-
människorna i vår omgivning och till samhället i stort. Vad var det Jesus
menade? Jo, han menade att det var kärleksbudskapet som var grunden
för alla andra bud.

Det gäller de enkla ord som fanns i interpellationssvaret: hänsyn och
ansvar. För mig som socialdemokrat är detta viktigt. Etik och moral inne-
bär också en demokratisk etik och moral. Solidaritet och gemenskap skall
prioriteras. Då räcker det inte med läpparnas bekännelse eller rundhänta
löften. Då gäller det satsningar och skattepengar till de svaga i samhället
vad gäller vård, omsorg och skola. Som Alf Svensson väl vet avslöjade
Jesus fariséerna, som pratade utan att handla.

Jag är som socialdemokrat fast övertygad om att vi måste få männi-
skorna i Sverige att förstå att politiken angår alla medborgare. Om vi vill
ha ett samhälle som präglas av rättvisa och solidaritet kan vi inte undvika
att satsa avsevärda miljarder på vård, omsorg och skola. Detta är grunden
för den socialdemokratiska regeringens satsningar på detta område. Alf

*Fel! Okänt
växelargument.*

Svensson vet vad det ledande oppositionspartiet i Sverige och i denna riksdag har sagt om de förslagen. Man har gjort tummen ned. Vad Alf Svensson tycker kan vi kanske få höra i en senare replik.

Jag vill peka på den fråga som jag tog upp i mitt interpellationssvar. Jag kanske kan få Alf Svensson att reagera på den punkten. Jag känner i dag en utomordentligt stor oro för att så många ungdomar lämnar politiken. Nästan 7 000 ungdomar och kvinnor har lämnat sina kommunalpolitiska uppdrag sedan förra valet. Det är en enormt farlig utveckling. Vi måste fundera över vad vi tillsammans kan göra för att förhindra att alla de som en gång brann för politiken och kände en lidelse när det gällde att utträtta någonting för kollektivet och arbeta för ett samhälle med hänsyn och solidaritet – de som valde att bli aktiva i samhällslivet – nu hoppar av. Politiskt arbete är sällan enkelt, som Alf Svensson och jag vet om. Det är heller inte så glamoröst eller ekonomiskt lönsamt. Det är vardagsslit. Denna fråga borde fler, både i denna kammare och ute i landet, intressera sig för. Hur får vi fram en situation där ungdomen på nytt kan återvända till det demokratiska vardagsarbetet?

Jag menar, och det skrev jag i många artiklar inte minst under min tid som talman, att det inte är något fel på det politiska intresset. Däremot ser jag utvecklingen mot att man lämnar det politiska vardagsarbetet som en bekymmersam utveckling.

Anf. 6 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag har ingen möjlighet att ta upp allt detta, för jag har två minuter till mitt förfogande. Vi hinner inte tala så mycket om det, men jag är glad över att Jesus har nämnts i denna kammare så många gånger av Thage G Peterson. Jag tror inte att hans namn har nämnts på många år i denna salong. Jag tror nämligen att vi har väldigt mycket att hämta därifrån.

Det är klart att minnena från den tid då vi fick kämpa så vådligt för att få fram att skolan skall vara förankrad i kristen etik och västerländsk humanism dröjer sig kvar. Det var så omöjligt den gången. Men låt oss glömma det nu och vara glada för att Kristdemokraterna i det avseendet lyckades genomföra någonting mot Socialdemokraternas vilja.

Alla barn får inte med sig etik i bagaget. Det är rätt. För den skull kan vi inte låta bli att auktorisera dem som klarar av att leverera etik till barnen så att de får den med sig i sitt bagage.

Thage G Peterson säger att en god etik bör komma från människorna själva. Jag tror att familjerna och skolan måste leverera mycket. Thage G Peterson och jag är överens. Skolan måste ta upp frågorna och resonera om dem och så tidigt som möjligt få oss att förstå att det finns värden som man inte kan springa ifrån och som är förankrade i, sammanfogade med och kopplade till vår demokrati.

Jag vet inte riktigt vem det var som skulle känna sig som farisé. Jag har inte tänkt att stämpla någon som farisé. Thage G Peterson talade om det här. Jag tycker att det är viktigt att vi inte stämplar vissa som fariséer. Det ligger inte precis i linje med vad kristen etik påbjuder. Det är att göra så gott vi kan och så gott vi förstår och förmår, och att göra det av ett ärligt hjärta utan att påstå att man själv är bättre än alla andra. Det var nämligen det som var mest utmärkande för fariséerna. De talade om hur duktiga de var själva. Där får vi politiker se om våra hus litet till mans.

Anf. 7 Statsrådet THAGE G PETERSON (s):

Herr talman! Det var absolut inte min tanke att stämpla Alf Svensson som farisé. Däremot har jag ibland litet svårt att följa med i turerna hos vissa politiker. Man är våldsamt engagerad för vård, omsorg och skola, men så är man inte beredd att satsa ytterligare resurser för att sätta kraft bakom orden.

Jag hoppas också, Alf Svensson, att Kristdemokraterna skall lyckas med att omvända det största oppositionspartiet vad gäller motståndet mot att satsa på vård, skola och omsorg. Jag utgår faktiskt från att Alf Svensson inte kommer att sätta sig i en moderatledd regering som inte ökar statsbidragen till vården och skolan. Jag hoppas att det valet inte skall behöva ske i höst utan att det socialdemokratiska partiet får fortsatt förtroende av svenska folket.

Jag skall ta upp en fråga till, väl medveten om att Alf Svensson inte har någon replik för att svara. Jag tror inte att vi är oense på den punkten. Jag tror att etik och moral borde kunna föras upp på skolschemat i större utsträckning än vad som sker. Det finns exempel på skolor som faktiskt har etik och Internet på skolschemat. Vi står inför en situation då informationsteknologin kommer att göra allt större landvinningar i Sverige. Människorna kommer i hemmen och på arbetsplatserna att överösas av information av alla de slag. Då blir det än viktigare att människorna förmår att prioritera, granska och ifrågasätta och avgöra vad som är rätt och fel. Det gäller vad som är moraliskt och etiskt riktigt i informationsmängden. Det är där jag menar att skolan och folkbildningen har enormt viktiga uppgifter vad beträffar att göra barn- och ungdomsgenerationen bättre rustad.

Både Alf Svensson och jag har kommit litet upp i åren, och vi återkommer ofta till hur det var hemma i Småland på 50- och 60-talen. Det är inte gångbart i dag. Det kommer att bli helt nya situationer på 2000-talet. Det är vår uppgift som äldre politiker att se till att ungdomar och barn har en så god ryggsäck som möjligt när de möter problemen senare i livet.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1997/98:18 om Rådet för högpresterande datorsystem

Anf. 8 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Hans Hjortzberg-Nordlund har frågat om jag är beredd att redovisa de skäl som ligger bakom förslaget att lägga ned Rådet för högpresterande datorsystem, HPD-rådet.

Regeringens förslag angående högpresterande datorsystem omfattar tre olika delar. För det första förs medel för högpresterande datorsystem till anslaget för dyrbar vetenskaplig utrustning. För det andra anpassas anslagstekniken för dessa ändamål till vad som numera gäller normalt för statsbudgetsanslagen, dvs. stora investeringar betalas inte i sin helhet vid anskaffningen utan enligt en avskrivningsplan anpassad till den beräknade användningstiden. För det tredje har regeringen av statsfinansiella skäl föreslagit en minskning med 25 miljoner kronor av de resurser som

Prot. 1997/98:26

6 november

*Svar på
interpellationer*

*Fel! Okänt
växelargument.*

sammantaget står till förfogande för dyrbar vetenskaplig utrustning och för högpresterande datorsystem samt att dessa resurser i fortsättningen ses i ett sammanhang.

Genom att resurserna för högpresterande datorsystem och resurserna för dyrbar vetenskaplig utrustning fortsättningsvis behandlas i ett sammanhang finns inget behov av ett särskilt organ som HPD-rådet för att fatta beslut om anslag. I Forskningsrådsnämndens kommitté för finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning kommer att ingå ledamöter med kompetens inom området högpresterande datorsystem. Självfallet kommer också personer med kompetens inom detta område att medverka i beredningen av ärenden. Till yttermera visso har regeringen också i budgetpropositionen uttryckligen angivit att de åtaganden som gjorts inom området högpresterande datorsystem skall beaktas vid medelsfördelningen för de kommande åren.

Svensk forskning har i ett internationellt perspektiv mycket goda resurser. Inte minst är utrustningsstandarden vid universitet och högskolor hög. Detta avspeglas bl.a. i att forskningsråden, när budgetanslagen under det senaste året anpassats till resurstilldelningen från de nya forskningsstiftelserna, valt att helt eller i stor utsträckning avstå från att anvisa särskilda medel till utrustning. Därtill kommer betydande tillskott från andra finansiärer. Den besparing som regeringen av statsfinansiella skäl har föreslagit på medlen för dyrbar vetenskaplig utrustning och högpresterande datorsystem är mot denna bakgrund blygsam.

Svensk forskningspolitik bygger på att regering och riksdag gör övergripande bedömningar, medan den närmare resursfördelningen och planeringen sköts av vetenskapligt kompetenta organ. Avvägningen mellan å ena sidan personalinsatser eller andra forskningskostnader och å andra sidan utrustning av olika slag bör således i princip inte vara en statsmaktsfråga utan avgöras av forskningsmyndigheter och av dem som svarar för den närmare planeringen och genomförandet av forskning.

Att medlen för dyrbar vetenskaplig utrustning och medlen för högpresterande datorsystem nu samordnas och ansvaret för medelsfördelningen ligger på forskningsrådsnivå ser jag som ett steg mot vad som således är den normala rollfördelningen.

Frågan kan naturligtvis ställas om insatserna för dyrbar vetenskaplig utrustning över huvud taget skall öronmärkas. Det rör sig dock här om mycket stora åtaganden, som kan vara svåra att planera in inom vanliga anslagsramar, varför den nuvarande ordningen tills vidare bör behållas. Den parlamentariska forskningspolitiska utredningen, som tillsattes i somras, har i uppdrag att bl.a. behandla rollfördelningen mellan statsmakter och myndigheter. I detta ingår givetvis att analysera behovet av fortsatt öronmärkning av medel för olika ändamål. Till den större frågan får vi således anledning att återkomma här i riksdagen när utredningen lagt fram sina förslag.

Då Hans Hjortzberg-Nordlund, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav tredje vice talmannen att Rune Rydén fick delta i överläggningen i stället för interpellanten.

Anf. 9 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret.

Regeringen vill göra en nedskärning på Rådet för högpresterande datorsystem, och det oroar oss. Enligt den utredning som föregick beslutet om inrättandet av Rådet för högpresterande datorsystem förelåg en risk för att Sverige skulle komma långt efter andra jämförbara länder när det gäller högteknologisk forskning, bl.a. genom avsaknaden av moderna superdatorer. Det visade sig också snabbt efter tillkomsten av dessa datorer att det blev ett uppsving vad gäller svensk högteknologisk forskning, och det betraktas nu som en internationellt god resurs för landet. Att då börja skära i denna satsning tycker vi är märkligt.

Regeringen nämner några olika förslag och skriver i svaret att ”regeringen av statsfinansiella skäl föreslagit en minskning med 25 miljoner kronor av de resurser som sammantaget står till förfogande för dyrbar vetenskaplig utrustning”. Då glömmar regeringen – i det här fallet utbildningsministern – att man redan har ålagt rådet en besparing på 43 miljoner kronor. Det handlar alltså om en besparing på 68 miljoner kronor. Det urholkar mycket snabbt det arbete som utförs.

Utbildningsministern säger också att det naturligtvis kommer att sitta experter i Forskningsrådsnämndens kommitté för finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning, som skall ta hand om det här i framtiden. Men hur skall de på ett effektivt sätt kunna välja mellan olika andra anslag? Det finns redan i dagsläget ett anslag. Låt oss då behålla det. Framför allt: Varför inte avvakta den forskningspolitiska utredningens förslag? Utredningen skall ju vara färdig inom ett år. Det hade varit en betydligt bättre väg att gå än att på det här sättet dels försöka beskära rådet med så mycket som 68 miljoner kronor innevarande år, dels också överföra detta till Forskningsrådsnämnden.

Vi vet inte vad resultatet blir mer än att forskningen på de här områdena kommer att minska. Vad nu än utbildningsministern säger om satsningar på olika områden i Sverige visar det sig att det är den naturvetenskapliga och delvis den tekniska grundforskningen som i slutvarvet drabbas. De områdena drabbas speciellt hårt av den här typen av minskade satsningar på den verksamhet som har utförts vid de olika datorcentralerna.

Jag tycker att det är en utomordentligt beklaglig väg som regeringen här har valt, och jag skulle därför vilja fråga utbildningsministern vilken prövning man har gjort på Utbildningsdepartementet innan man kom fram till det här beslutet. Vilken värderingsgrund, utöver den rent statsfinansiellt tekniska som utbildningsministern angav i svaret, ligger bakom? Har man på departementet gjort någon konsekvensanalys för det svenska samhället på forskningssidan?

Jag träffade i går en forskare på ett av våra största läkemedelsföretag, som var utomordentligt oroad över utvecklingen på de svenska högskolorna och universiteten och med beklagande antydde för mig att man var tvungen att lägga nya satsningar på den amerikanska östkusten. Detta tycker jag är klart oroväckande, och jag tycker också att regeringens förslag i det här fallet är klart oroväckande.

Prot. 1997/98:26

6 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 10 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Normalt brukar Moderaterna vara för att man inte har onödig byråkrati i statsförvaltningen. Det är inte nödvändigt att ha två särskilda organ som sysslar med i princip samma saker. Också högpresterande datorsystem är en del av den dyrbara vetenskapliga utrustningen, och det finns goda skäl att ha ett organ som hanterar detta.

Anslagskonstruktionen i detta fall är densamma som tillämpas i hela statsförvaltningen. Det finns ingen anledning att ha någon särskild anslagskonstruktion just här. Det innebär alls inte några omläggningar. Det innebär alls inte att det blir en besparing nästa år på 68 miljoner i den meningen att man får mindre resurser till att köpa dyrbar vetenskaplig utrustning. Det handlar om en omläggning av systemet. De 43 miljoner kronor som omläggningen innebär kommer inte att märkas i form av mindre resurser nästa år för inköp av utrustning.

En annan fråga är hur mycket pengar man på sikt vill ge till det här anslaget. Det är en senare budgetfråga. Det jag på sikt tycker är rimligt är att man lägger in pengarna i de normala forskningsanslagen och att de kompetenta forskningsorganen får avgöra hur mycket man skall lägga ned på utrustning respektive annat.

Sverige har en mycket god utrustningsstandard. Det är allmänt och internationellt omvittnat. Internationella utvärderingar ger i allmänhet mycket höga betyg åt kvaliteten i svensk forskning, även om det förvisso också finns brister. I detta ingår i allra högsta grad att Sverige har en hög nivå när det gäller utrustningen, även om forskare, liksom andra grupper, förstås alltid gärna vill ha ännu mer. Det är inte något specifikt just på forskningens område.

Detta gäller också svensk forskning i allmänhet. Svensk forskning är internationellt sett en mycket välfinansierad verksamhet. Sverige ligger i internationell topp när det gäller offentliga medel till forskningen – möjligen har något land en högre andel, men frågan är om det ens är det nu. Forskningsresurserna har också ökat, trots de besparingar som har genomförts. Så när det gäller forskningens volym och forskningsfinansieringen finns det absolut ingen anledning till oro.

När det gäller satsningen på det biomedicinska området är just det ett av våra allra största forskningspolitiska områden. Satsningen, sammantaget i samhället, uppgår säkert till över 1 miljard – det är litet svårt att se alla rännilar, för det finns också privata finansiärer i det här sammanhanget. Sverige har alltså här en stark ställning. Sedan är det en annan sak att internationella företag naturligtvis ser över hela sitt verksamhetsområde och också utnyttjar detta när det gäller att förlägga forskning på olika håll. Men Sverige har en stark ställning i forskningshänseende, och den mycket blygsamma besparing på 25 miljoner kronor som nu har genomförts kommer på intet sätt att rubba den positionen.

Anf. 11 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Utbildningsministern använder fagert tal om de satsningar som görs på den svenska forskningen. Men lika väl som han talar vackert använder han en nålsticksmetod mot vissa områden som drabbas av besparingar, t.ex. det område som vi nu diskuterar. Nu säger utbildningsministern att det visst inte är tal om en sänkning med 68 miljoner totalt, alltså de 25 miljoner som utbildningsministern talar om plus de 43

miljoner som redan finns där som besparing. I stället skall man kunna få de här 43 miljonerna i kommande budgetbehandlingar. Det skulle vara väldigt bra om utbildningsministern ville upprepa det. Det skulle då innebära att man nästa år kommer att få ett oförändrat anslag. Det kan ju vara en nyhet, ty det strider mot vad som har gjorts och sagts i andra sammanhang. På s. 56 i utredningen SOU 1997:69 *Besparingar i stort och smått* redogörs det för att dessa besparingar kommer att rulla vidare under 1998 och 1999.

Sedan skulle jag vilja fråga utbildningsministern varför man på sådana här speciella områden, plus de internationella områdena, gör de här stora besparingarna. Man verkar vara klart ointresserad av att hålla uppe den svenska kompetensen på det här området. Sverige lade sig med upprättandet av de här superdatorerna som ett av de ledande länderna i världen för den typ av komplicerad forskning som man kan göra med hjälp av dessa datorer. Men man har kommit i gång ganska sent – den i Linköping invigdes så sent som i augusti. Sådana här datorer kräver en alldeles speciell infrastruktur runt omkring sig och en alldeles speciell kompetens. Det är inte möjligt för någon enskild aktör att från det ena året till det andra skaffa sig sådan här utrustning, utbilda personalen och få det att fungera på ett effektivt sätt.

Den typ av forskning som bedrivs här – jag tänker t.ex. på olika typer av teknikvetenskapliga beräkningar eller det som diskuterades i går här i huset i ett annat sammanhang, nämligen långsiktiga klimatstudier, där stora kapaciteter på beräkningssidan behövs – kommer vi inte att kunna utföra om de här nedskärningarna får det genomslag som vi fruktar.

Vi tycker att det är beklagligt att man har valt den här vägen. Vi hade föredragit att man från regeringens och utbildningsministerns sida hade avvaktat den forskningspolitiska utredningen så att man kunde ha tagit ett helhetsgrepp på hela det här området.

Anf. 12 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Rune Rydén har ju övertagit den här interpellationen på grund av sjukdom, så jag har full förståelse för att han inte är helt insatt i frågan. Omläggningen av anslagssystemet innebär visserligen att anslaget nästa år blir mindre. Men det betyder inte att man kan köpa mindre, för man betalar det här på ett annat sätt. Man betalar det på samma sätt som alla andra statliga investeringar, dvs. man får stå för amorteringar och sedan avskrivs det under en följd av år. Då får man överväga hur mycket anslag som skall ges till den här typen av utrustning. Det är därför som den faktiska besparingen är 25 miljoner kronor. Och det är alldeles uppenbart att 25 miljoner kronor, av en samlad offentlig satsning på forskningen i det här landet på omkring 20 miljarder, är en oerhört blygsam besparing. Att i det sammanhanget tala om att vi inte längre skulle kunna göra nödvändiga beräkningar är med förlov sagt en betydande överdrift.

Anf. 13 RUNE RYDÉN (m):

Herr talman! Jag skall då bara koncentrera mig på de 43 miljonerna. Jag tror att utbildningsministern inte riktigt vill kännas vid att den här besparingen faktiskt ligger fast. Man må räkna med att det skall betalas

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

på ett annat sätt, men man rullar det i så fall framför sig och har alltså inte tillräckligt mycket medel till sitt förfogande.

Jag vill citera ur utredningen SOU 1997:69, s. 56: "Utrustningsanslaget måste då beräknas till 48 miljoner kronor för 1998 och 43 för 1999, motsvarande en 'besparing' gentemot nuvarande anslagsnivå om 43 miljoner kronor för 1998 och 48 för 1999." Jag tycker att detta talar för sig själv.

Anf. 14 Utbildningsminister CARL THAM (s):

Herr talman! Vi rör oss nu i de högre budgetrymderna. Om man lägger om från ett system där man betalar alltsammans på en gång till ett system där man i stället gör en investering och sedan finansierar den och gör avskrivningar under en följd av år uppstår i själva omlägningsögonblicket en sådan situation att man kan dra ned anslagen och ändå göra de nödvändiga uppköpen. Det är det som är själva innebörden av det här förslaget, och det är därför jag kan säga att frågan om hur det blir på längre sikt får avgöras i budgetbehandlingen.

Det är naturligtvis helt rätt att forskningsområdet lika väl som alla andra statliga områden måste spara och att vi måste se till att resurserna utnyttjas effektivt. Men jag kan verkligen på mycket goda grunder säga att svensk forskning står väl rustad – i bokstavlig mening: Vi har en hög utrustningsnivå. Det gäller de mest avancerade maskiner som man kan tänka sig. Vi står också väl rustade när det gäller den personliga kompetensen och kompetensnivån inom forskningssystemet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1997/98:10 om ansvarsbalansen vid större strukturförändringar inom företag

Anf. 15 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Lars Stjernkvist har frågat mig hur ansvaret för konsekvenserna för enskilda människor och de orter där företagen verkar bör fördelas mellan företag och samhälle vid större strukturförändringar inom företag – en mycket spännande fråga.

Bakgrunden till Lars Stjernkvists interpellation är Ericssons beslut att genomföra en omstrukturering av sin produktion i Norrköping. För Norrköpings del är det enligt vad jag har erfarit enligt nuvarande planer drygt 500 personer som är uppsagda och kan räkna med att förlora sina jobb den 30 april nästa år. Antalet arbetstillfällen som faller bort i samband med Ericssons förändringar uppgår till ca 1 200.

Lars Stjernkvist känner till att regeringen nu bereder förslagen i en rapport som landshövding Björn Eriksson fick i uppdrag att utarbeta i samband med att Ericssons neddragning blev känd. Rapporten innehåller många intressanta förslag till åtgärder för ett långsiktigt omstruktureringsarbete och berör många områden. Förutom förslag om reguljära arbetsmarknads- och näringspolitiska insatser finns förslag om åtgärder främst inom forsknings- och infrastrukturområdena, men även inom utbildnings- och kulturområdena.

När Lars Stjernkvist tar upp frågan om ansvaret vill han föra en principiell diskussion om samarbete och ansvar mellan den privata och den offentliga sektorn vid större förändringar i näringslivet.

Den 25 april i år besvarade jag en interpellation med liknande frågor från Lars Stjernkvist. Även då gällde en av frågorna växelspelet mellan företagen och det omkringliggande samhället. Den interpellationen ställdes också mot bakgrund av Ericssons då planerade neddragningar i Norrköping.

I mitt svar anlade jag ett allmängiltigt perspektiv. Mot bakgrund av den utveckling av konkurrensen som äger rum globalt drog jag tre viktiga slutsatser, som jag gärna upprepar.

För det första: Oavsett vilken strategi ett företag väljer, anser jag att det, utöver lagstadgade åtaganden, kvarstår ett moraliskt ansvar för företaget gentemot de anställda och den bygd som företaget verkar i.

För det andra: Lagstiftning avseende sociala och arbetsrättsliga förhållanden måste harmoniseras på det internationella planet. I dag finns det för stora skillnader mellan olika länder inom detta område.

För det tredje: I det kunskapsbaserade samhället tenderar banden mellan näringsliv och samhälle att bli tätare. Tillväxtmiljön runt ett företag har en avgörande betydelse för såväl företagets konkurrenskraft som samhällets utveckling. Här tänker jag främst på företagens behov av väl utbildad arbetskraft.

Jag konstaterade också i mitt svar att jag delar Lars Stjernkvists uppfattning att detta är frågor som är viktiga att debattera. Men samtidigt varnade jag för att skapa opinioner för att de stora transnationella företagen inte skall kunna förändra sin produktionsstruktur i Sverige. Det skulle långsiktigt kunna leda till mycket negativa resultat för vårt land.

Den alltmer globaliserade ekonomin med ökad rörlighet på en mängd områden har de facto reducerat statens inflytande på det ekonomiska området. Det kan därför inte nog understrykas hur viktigt det är med framför allt kompetent arbetskraft för att vi skall kunna hävda oss i den internationella konkurrensen. Därför satsar regeringen kraftfullt på att höja arbetskraftens kompetens. Det är helt enkelt nödvändigt för att de högteknologiska och avancerade företag som verkar här i landet skall kunna fortsätta att utvecklas.

Vikten av en dialog mellan företag och samhälle underströks också. När det gäller Ericsson i Norrköping förs den och har redan lett till positiva förändringar jämfört med utgångsläget när beskedet om neddragning fattades. Jag utgår ifrån att den fortsatta dialogen leder till att Ericsson bidrar positivt till fler insatser i Norrköping. Diskussioner förs bl.a. om en förnyelse och omlokalisering av IMC, Industriellt Mikroelektroniskt Centrum, med lokalisering i Norrköping.

Med hänvisning till tidigare goda resultat av stöd till småföretag föreslår landshövding Björn Eriksson i sin rapport mer pengar till länsstyrelsen för småföretagsstöd. Regeringen kommer också att anslå medel som gör det möjligt att bevilja ytterligare småföretagsstöd. Jag anser också att sådana satsningar är viktiga för att diversifiera näringslivet och göra samhällen mindre sårbara vid strukturomvandling inom en näringsgren.

Till sist vill jag påminna om att Norrköping är en av Sveriges största städer som ligger i en expansiv region med goda framtidsutsikter. Staden har tidigare genomfört en framgångsrik omvandling av sitt näringsliv och

kan säkert fortsätta på den vägen. De nuvarande problemen kan bl.a. därför enligt min bedömning i stor utsträckning klaras av, förutom med hjälp av Ericssons insatser inom ramen för närings-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken.

Anf. 16 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som jag tycker är bra. Om jag så småningom får åtminstone ett förtydligande tycker jag att det är ett mycket bra svar. Jag återkommer till det. Jag har ytterligare en fråga till statsrådet, men först en mer allmän principiell deklaration från min sida.

Det som nu händer i Arboga, i Alingsås och i min hemkommun Norrköping visar, precis som statsrådet säger, att de här kommunerna är sårbara. Beroendet av stora globalt verkande företag skapar naturligtvis en sårbarhet. Men sårbarheten gäller inte bara kommunerna. Jag vill påstå att det som händer i Norrköping också visar att företagen är sårbara.

Naturligtvis måste de hänga med i konkurrensen, och det måste finnas en förståelse för att det behövs snabba och stora förändringar när omvärlden kräver det. Det är rimligt att företagen ställer det kravet. Men samtidigt behöver företagen långsiktiga samhällsinvesteringar för att kunna växa och utvecklas. Här finns naturligtvis en motsättning. Den har kommit till uttryck väldigt tydligt i min hemstad Norrköping, där Ericsson å ena sidan har krävt omfattande investeringar i vägar, järnvägar och flyg för att kunna verka och fungera. Man har ställt krav på utbildning och annat. Det är investeringar som tar lång tid och som kräver uthålliga satsningar från samhällets sida. Å andra sidan säger man, inte minst i dag: Ni måste förstå att vi måste anpassa oss till omvärldens krav, och det kräver snabba förändringar.

Lösningen på den här konflikten, där håller jag med statsrådet, är inte att vi säger nej till förändringar. Det tror jag vore förödande. Självklart måste Ericsson och andra företag anpassa sig till omvärldens krav. Lösningen heter just samverkan.

Jag blir ibland litet förvånad och skrämmd när företagsledare antyder att det är något slags svaghetstecken när man visar samhällsansvar. Jag tror inte alls det. Om man skall få förståelse för de långsiktiga, uthålliga samhällsinvesteringarna krävs det självklart också att företagen är beredda att ta ett ansvar för att människor inte råkar illa ut när förutsättningarna ändras och att kommuner inte får bära orimliga sociala kostnader.

Det som nu händer i Norrköping leder inte till slutsatsen att vi skall förhindra att Ericsson gör strukturförändringar, utan slutsatsen är att Ericsson och staten, och självklart också vi i kommunen, måste hjälpas åt för att se till att den här strukturförändringen sker på ett socialt rimligt sätt.

I min interpellation hade jag två konkreta önskemål. Jag pekade på vad staten och Ericsson kan hjälpa till med. Jag får ett klockrent svar från statsrådet, nämligen att det kommer mer pengar till småföretagsutveckling. Det är ett viktigt besked. Lösningen i Norrköping är inte att vi skall få ett nytt Ericsson med 1 200 anställda, utan lösningen är att vi skall få hundratals små och medelstora företag som tillsammans förhoppningsvis skall ha ännu fler anställda än de som nu bortfaller.

När det gäller Industriellt Mikroelektroniskt Centrum, ett omöjligt namn, är svaret inte riktigt lika klockrent. Jag kan läsa mellan raderna att det finns ett engagemang. Om vi skall kunna förverkliga det, krävs det både ett engagemang från statens och från Ericssons sida. Statsrådet kan självklart inte svara för Ericssons del, men för att vinna klarhet om statsrådets uppfattning: Innebär det som står i svaret att staten för sin del är beredd att gå in med ett engagemang och att vi kan förverkliga detta under förutsättning att Ericsson också ställer upp?

Anf. 17 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Det är mycket som är nytt. Bara under detta decennium har vi fått en ny arbetsmarknad. Vi har fått nya arbetsmarknadspolitiska förutsättningar, och vi har delvis fått ett nytt samhällsklimat.

Nämner man orter som Norrköping, Bengtsfors i Dalsland, Lund, Alingsås och varför inte Arboga, kan man notera att de har det gemensamt att det har gått snabbt. Det har drabbat många löntagare. Det har slagit hårt, inte bara mot företag och anställda, utan också mot omgivande orter. Dessutom aktualiserar fenomenet fjärrstyrningens problem.

Jag tror att det, utifrån att det är ett snabbt föränderligt samhälle, med massarbetslöshet också i Sverige, och stora krav på företag och anställda, är viktigt att fundera över vilket regelsystem vi skall ha framöver. Jag nämnde några orter. I den lilla bruksorten Bengtsfors i Dalsland varslades många, initialt över 500 personer. Det var det USA-ägda storföretaget Lear Corporation. I Norrköping är det Ericsson, vilket har poängterats särskilt här. I Alingsås är det Electrolux som drabbas. Hundratals personer blir uppsagda. I Alingsåsfallet är det ett stort dråpslag också mot ett tidigare gott företagsklimat. Hela staden kommer att bli drabbad, inte bara de anställda, utan också kringverksamheter.

Ett av problemen är att de här företagsbesluten får allt kortare siktsträcka. Jag menar att ju större ett företag är och ju fler som varslas, desto viktigare är det att konsekvenserna genomlysas och att en förändring av det här slaget föregås av överläggningar och information.

Självfallet är det i en fri och öppen marknadsekonomi tillåtet både att starta och att upphöra med verksamheter. För ett småföretag är nedläggning ofta det enda alternativet när man har kört fast ekonomiskt, men stora företag med bra vinster har en utomordentlig rörelsefrihet när det gäller att välja vilken enhet som skall läggas ned. Desto viktigare blir då kravet på information och på att nödvändiga åtgärder för att möta svårigheterna sätts in.

Jag tror inte att lösningen ligger i mer pengar. Interpellanten ivrade för att nya statsmedel skulle utbetalas. Jag menar att det är att göra saken alltför enkel. Jag tror att vi behöver ett nytt näringspolitiskt klimat med positiva inslag i form av mindre krångel och byråkrati och en reducering av höga arbetskraftskostnader. Inte minst borde skatten på arbete minskas rejält.

Statsrådet säger i sitt svar att man inte skall förändra den struktur som är på gång, och det är ett viktigt uttalande, men det gäller också hur det då kan bli. Jag tror också att det finns en del fundamentala fel, t.ex. att det uppstår flaskhalsproblem så snart några hundra personer anställs på mellaningenjörsnivå. Någoting måste därvidlag rättas till.

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag tror att det som vi framför allt behöver är nya jobb. Näringsministern sade inte detta tillräckligt tydligt men kommer säkerligen senare att framhålla detta. När statssekreterare Nordh var hos oss i arbetsmarknadsutskottet sade han att det är nya jobb som vi behöver och att det gäller att finna förutsättningarna för det. Då behöver vi ett nytt och mera positivt näringspolitiskt klimat, med minskat krångel och lägre arbetskraftskostnader, något som skulle möjliggöra att företag kan både starta och utvecklas. Jag tror att det är viktigt att vi främjar just de små och medelstora företagen, vilkas närhet är en stor tillgång som vi inte kan vara utan.

Anf. 18 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! Vi hade i våras debatter i det här ämnet eller i varje fall i anknytning till detta. De utgick från situationen i Norrköping i samband med Ericssons varsel där. Jag tänker inte gå in i några ideologiska diskussioner om detta utan i den delen bara kort säga att det givetvis är så, som Elver Jonsson säger här, att företagsklimatet är avgörande för att vi skall få tillväxt och nya jobb. Men man måste också konstatera att staten har ett ansvar för att utgöra ett slags olja i maskineriet. Staten kan genom utbildningsinsatser i näringslivet fungera som ett smörjmedel.

Låt mig ge ett annat exempel, som jag tycker att det i dessa dagar är viktigt att understryka. Sådåfinansiering är ett bra exempel på en samverkan mellan stat och näringsliv som gör att vi får i gång många nya företag.

Herr talman! Jag vill gå in på Lars Stjernkvists konkreta frågeställningar. Jag tycker att det är bra att han har tagit upp dem, och jag vill understryka en del av dem.

Det gäller för det första stödet till småföretagen. Vi kan av de utvärderingar som har gjorts konstatera – det framhålls bl.a. i budgetpropositionen – att Östergötlands län är det län som har varit effektivast när det gällt att växla ut de här pengarna mot nya arbetstillfällen. Vid fördelningen av den här typen av medel tycker jag att man måste följa principen att premiera dem som har varit duktiga på att hantera medlen och som har byggt upp en bra samverkan mellan näringslivet, staten och de olika organ som det handlar om.

Jag har inte riktigt samma ljusa bild som näringsministern i sitt svar har givit av Norrköping och Östergötland i stort. Man tror kanske att Östergötland är ett län som klarar sig självt och att det inte behöver föras någon större diskussion om förutsättningarna för näringslivet där, men vi har bekymmer i Norrköping, och det antyds också att vi kommer att få problem i Linköping. Det handlar här om tunga regioner, och det innebär också att det handlar om många jobb. Motgångar kan ge rätt kraftfulla utslag. Det är angeläget att få fram ytterligare medel för att få till stånd ett småföretagande och därmed nya arbetstillfällen.

Östergötland har varit duktigt i det sammanhanget, och jag hoppas att det kan räknas oss till godo när man ser att det här behövs mer av insatser.

När det för det andra gäller ett industriellt mikroelektronikcentrum – det som Stjernkvist menar är ett svårt ord – vill jag, herr talman, bara påminna om att jag vid några tillfällen i våras tog upp den frågan. Jag lade fram förslaget att staten tillsammans med näringslivet skall avdela

särskilda resurser för att etablera denna typ av kvalificerade utvecklings- och produktionscentrum på elektronikområdet. Jag föreslog också en förläggning till Norrköping.

Det är bra att detta nu följs upp. Jag tror att det här vore väldigt väl-
görande och kanske skulle innebära att det i någon mån lossnar. Vi skulle
i Norrköping få en litet ljusare syn på det här, om ministern ger besked
om att man från statens sida är beredd att göra en konkret insats. Jag vill
markera att näringsministern i den frågan har stöd från i varje fall mitt
parti.

Anf. 19 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tycker att vi för tre debatter samtidigt. Det handlar
för det första om hur Sverige skall hävda sig när de transnationella bola-
gen, de som Elver Jonsson kallar de fjärrstyrda, gör förändringar i sin
struktur.

Det handlar för det andra om hur vi skall se till att entreprenörer, små-
företagare och innovationsklimat är så bra att de frön som finns i Sverige
växer till riktiga plantor.

Det handlar för det tredje om hur vi klarar de orter som drabbas av
stora omställningar.

Jag skall börja med den första frågan, om de transnationella bolagen.
Sverige är kanske det land som har mest i världen av transnationella före-
tag. Det första som är viktigt att konstatera är att vi faktiskt gillar att de
hela tiden åstadkommer en högre produktivitet och ett bättre resultat. Det
är grunden för att de blir transnationella. De som lever i en global kon-
kurrens är också de mest framgångsrika.

För att de skall bli framgångsrika måste de investera mer i sin om-
värld än vad de har gjort tidigare, dvs. de måste själva på de orter och i
de regioner där de är verksamma i större omfattning än tidigare investera
i ett bra lokalt näringsklimat. De är beroende av att de frön som gror
längs staketet runt dessa stora företag också växer upp till plantor.

Vi behöver bara titta på olika bruksmiljöer runt omkring oss för att se
utvecklingsskillnaderna mellan å ena sidan företag som under lång tid
målmedvetet har investerat i fröna och plantorna vid fabriksgrindarna och
å andra sidan företag som har haft en bruksmentalitet och förhindrat ett
bra näringsliv runt omkring det transnationella bolaget. Jag sade också i
mitt inledande inlägg att man måste ha ett ansvar för sina anställda och
för sin bygd för att lyckas. Jag är övertygad om att det är så.

Den andra frågan handlar om att Sverige naturligtvis måste vara mer
aktivt i internationella sammanhang och driva kraven på en bra arbets-
miljö, på löner och arbetsrättslagstiftning liksom på miljölagstiftning, så
att vi hela tiden lyfter den nivå som skall gälla ute på den globala mark-
naden. Det tycker jag är väldigt viktigt. I det sammanhanget tror jag att
EU-medlemskapet är oerhört viktigt för Sverige. I EU bedrivs mer än
90 % av all handel mellan eller inom EU-länderna. Kan vi där åstad-
komma en bättre arbetsmiljö, en bättre miljö över huvud taget och en
förbättrad levnadsstandard för befolkningen, ökar också Sveriges konkur-
rensförmåga.

Den tredje frågan gäller investeringar i kunnskap och kompetens. Förr
i världen bestod tillgångarna i balansräkningen av skogen, järnet, malmen
och kapitalet, men nu ligger de i medarbetarnas hjärnor, i den kunskap

Prot. 1997/98:26
6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

som de har, och vi måste investera hårt i dessa kunskaper. Sverige har utmärkta möjligheter att jobba med dessa frågor.

Får jag svara på den tredje frågan som gäller berörda orter och ställs av Lars Stjernkvist. Ja, staten är under en mycket viktig förutsättning beredd att medverka till en etablering av IMC i Norrköping, nämligen att också näringslivet deltar i den finansieringen. Det skall inte bara vara symboliskt utan med engagemang.

Anf. 20 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Det sista var ett bra besked. Vi är helt överens om att näringslivet också har ett ansvar. Det är nödvändigt för att kunna förverkliga detta.

Elver Jonsson sade att jag är ivrig att få nya statsmedel. Riktigt så enkelt är det inte. Det är intressant att studera vad som har hänt i Norrköping. Det handlar inte i första hand om att ha förlorat jobb därför att företag har lagt ned sin verksamhet. I Norrköping har det i huvudsak handlat om att företag har flyttat sin verksamhet till andra orter. Det beror naturligtvis inte på att det saknas hjärnor i Norrköping. Däremot ligger det mycket i det statsrådet sade om att Norrköping utgör ett illustrativt exempel. Där finns ett handikapp med en för låg utbildningsnivå. Därför är Norrköping extra sårbart när företagen skall fundera på var verksamheten skall förläggas.

Trots att Linköping ligger nära med forskning och utveckling råder det ett handikapp i Norrköping. Det märks vid diskussioner och samtal med företagare i Norrköping. Det är därför det industriella mikroelektroniska centrumet är så viktigt. Det handlar inte i detta läge om att tillföra 70 nya jobb – dessutom högutbildade människor. Det viktiga är att vi vet att ett centrum fungerar som en magnet för verksamhet inom området. Vi vet att det kommer att stärka näringslivet inom området i Norrköping. Små och större företag kommer att söka sig dit. Det är ett av bidragen för att skapa det klimat som behövs för att Norrköping inte skall vara så sårbart i framtiden.

Jag ser detta besked som mycket viktigt. Jag tyckte att jag fick ett bra svar. Om jag kan få ett klagörande, så blir det ett mycket bra svar. Jag kan konstatera att det är ett mycket bra svar.

Norrköping är inte i klassisk mening en krisort. Däremot finns det bekymmer som kräver näring utifrån. Nu har vi fått beskedet att staten är beredd att hjälpa till och tillföra den vitamininjektion som behövs för att vända utvecklingen. Nu återstår det att ställa ytterligare krav på näringslivet att medverka. Då kan den omställning som behövs ske på ett rimligt sätt inom en rimlig tid och på socialt acceptabla villkor.

Anf. 21 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Jag tror att både vi i detta hus och i Regeringskansliet måste påminna oss denna märkliga paradox, nämligen att arbetslöshet inte beror på arbetsbrist. Det är tre andra brister, nämligen brist på lönsamhet i företagen, brist på pengar i offentliga kassor och brist på vår förmåga att organisera arbetslivet, inklusive arbetsrättsfrågor, småföretagares krångel och bekymmer och vad det nu kan vara.

Statsrådet Sundström sade att vi för flera debatter samtidigt. Jag uppfattade att det var ett *understatement*. Det handlar om ett helt batteri. Det är inte fråga om någon enstaka företeelse utan om insatser och förändringar och om att ta bort hinder.

Det behövs helt riktigt kompetent arbetskraft. Det talas om ett kunskapslyft. En dimension som man också behöver påminna om är omdöme och ansvar även i sådan verksamhet.

Statsrådet nämnde också att det gäller att vi är med och driver löne-debatt och arbetsrättsfrågor i ett Europaperspektiv. Det kan vi behöva. Å andra sidan finns det en del saker att varna för på arbetsrättens område. Det har blivit litet för vassa hörn för att den skall fungera väl. När det gäller lönedebatten har regeringen, som jag ser det, ännu inte kommit till någon offensiv. Jag tror att vi behöver en ny syn – litet gammaldags tänkande. Jag syftar på förvaltarskapet. Vi skall investera och bruka mer och inte bara förbruka och vinstmaximera. En sådan förändring behöver vi i både arbetsliv, företag och politik. Om det får ske tror jag situationen skulle bli mycket bättre i Norrköping, Alingsås och Bengtsfors.

Anf. 22 DAN ERICSSON (kd):

Herr talman! Jag hoppas att ministern i sitt nästa inlägg hinner med att beröra punkten 2 om hur vi skall ordna så att plantorna i form av företag får den näring som är nödvändig, t.ex. stöd från staten sida. Vi har exemplet med såddfinansiering. Det är ett bra exempel. Det vore bra om ministern på den punkten kunde säga att det är något man vill satsa på ytterligare jämfört med vad som framkommer i budgetpropositionen. Det vore också bra med ett litet besked om småföretagspengarna. Skall de län som lyckats väldigt bra och skapat flest arbetstillfällen i förhållande till penninginsatsen premieras? Det måste vara betydelsefullt att få ned arbetslösheten. Det har gett bra effekt i Östergötland, och jag tycker att det vore bra att satsa ytterligare där.

Herr talman! Jag är glad att ministern ger ett besked här. Staten är beredd att medverka till finansiering av IMC. Det är roligt att höra detta. Det känns litet konstigt att en socialdemokrat måste ställa frågan för att få ett positivt svar. Jag väckte en interpellation för ett halvår sedan. Då gavs det inga besked. Men det är inga *hard feelings* här. Det viktiga är resultatet. Jag hoppas att näringslivet antar utmaningen. Ministern har sagt att staten är beredd att skjuta till pengar och ta sitt ansvar. Då är det upp till näringslivet att gå in i en realdiskussion och finna en bra lösning på problemet.

Jag tror att detta kommer att bli positivt för Norrköping, och att det kommer att kunna lindra effekterna av de händelser som har skett under det senaste året.

Anf. 23 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tänkte beröra den andra frågan, nämligen hur vi får fröna att växa till riktiga plantor. Vad krävs av oss?

Regeringen har arbetat med en ganska omfattande dagordning. Den tunga posten på dagordningen har varit de stora makroekonomiska frågorna, att få ordning på statsfinanserna, att få ned inflationen, att få ned räntorna, att se till att Sverige blir medlem i EU osv. Detta är naturligtvis

**Fel! Okänt
växelargument.**

viktigt. Men det krävs en mängd andra saker för att lyckas. Det är viktigt att vi ser till att entreprenörer, innovatörer, småföretagare får samma möjligheter som de stora företagen.

Det innebär inte nödvändigtvis att de får bättre möjligheter. Men på de allra flesta områden har de i dag sämre möjligheter. Det är svårare att få tillgång till universitets- och högskolekompetens. Det är svårare att nå de stora forskningsinstitutionerna. Det är svårare att nå branschinstitutionen. Det är svårare att hantera byråkrati och administration. Det var några exempel. Det är svårare att nå ut på exportmarknaden, och det är svårare att få tillgång till ny teknik utifrån. Det finns ett antal områden där vi arbetar med dessa frågor målmedvetet. Jag vill framhålla den småföretagardelegation som jobbar med framför allt regelverket. Det svåraste för småföretagen är inte skatterna eller tillgången till universitet och högskola utan det regelverk som upplevs som oerhört betungande.

Det är spännande att se vilken enorm förändring som har skett i samhället för småföretagen. När man i dag frågar hur många av dem som gick ut gymnasiet i fjol kan tänka sig att bli entreprenörer, svarar uppemot 75 % att de i dag kan tänka sig bli entreprenörer. Det är en fantastisk förändring.

Där har vi som politiker ett oerhört ansvar. Vi är de som på något sätt förmedlar vilka värderingar som är acceptabla, bra och goda. Det är politikens kärna att diskutera värderingar. Såväl jag, i min egenskap av näringsminister och tidigare som arbetsmarknadsminister, som andra har engagerat oss hårt i att åstadkomma en omställning i det svenska samhället där vi går från att vara löntagare till att bli företagare.

Det är intressant att se hur snabbt denna förändring och värderingsförskjutning i samhället ändå har gått. Vi kan i dag konstatera att en majoritet av ungdomarna faktiskt går och funderar på att bli företagare. I dag går ungefär 200 000 människor och funderar på att bli egenföretagare, just i dag i detta ögonblick.

Vi har i dag 800 000 människor som är ägare eller delägare till ett litet företag. Vi har i dag en och en halv miljon människor som är eller har varit ägare till ett litet företag. Det är en fantastisk resurs som vi måste utnyttja fullt ut.

Vi måste klara värderingarna och se till att de små företagen får samma villkor. Det är en bit. Det kräver också samhällsstöd. Jag vill litet grand ta tag i debatten om samhällsstödet, eftersom jag tycker att vi där har ett problem i Sverige.

Vi har nämligen en debatt i Sverige som går i den riktningen att allt samhällsstöd är dåligt. Debatten drivs väldigt mycket av näringslivets organisationer. Samtidigt lyfter ni själva upp såddfinansieringen som ett utmärkt instrument, dvs. småföretagarstödet som har fallit väldigt väl ut.

Jag träffade i går kväll chefen för Plannja som just investerat i en ny *hard-tech*-anläggning i Michigan i USA. Jag fick av honom en genomgång av hur USA ställer upp för att få igång en etablering av ett företag. Det är enorma insatser som görs för att få små företag att växa i andra länder. Jag tror att näringslivet har en del att lära av det som sker ute i världen.

Anf. 24 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Får jag först säga till Dan Ericsson att jag är glad att han har drivit frågan om ett elektroniskt centrum. I det sammanhanget gör det faktiskt ingenting att han röstar på Kristdemokraterna. I den här frågan är det bra att vi har dragit åt samma håll.

Vi har fått två bra konkreta besked i debatten i dag, t.o.m. tre om vi skall ta med det större perspektivet. Jag tycker att det är bra om det finns en samsyn när det gäller hur vi nationellt skall försöka bekämpa arbetslösheten och skapa ett bra klimat för företag och samhälle.

Dessutom har det kommit två konkreta besked när det gäller den besvärliga situationen i Norrköping. Det kommer mer stöd till småföretagsutveckling, och staten är beredd att gå in och engagera sig när det gäller lokalisering av IMC.

Jag skulle väldigt gärna vilja, men jag vet att det inte går att göra här i kammaren, ställa en interpellation till Ericssons företagsledning nästa gång. Det tillåter inte parlamentets regler. Däremot kan jag inte låta bli att avstå från möjligheten att använda den folkligaste av alla talarstolar och ändå vända mig till dem som också behöver ge draghjälp för att vända utvecklingen i Norrköping.

Jag vill uttrycka förhoppningen att Lars Ramqvist och andra i beslutande ställning inom Ericsson förstår att det inte är något svaghetstecken att säga att man är beredd att ta ett socialt ansvar eller ett samhällsansvar. Gör man det, t.ex. genom att bidra till lokaliseringen och utvecklingen av IMC, kommer det tvärtom att bidra till ett bra företagsklimat så att fler kommuner i framtiden, precis som Norrköping har gjort, är beredda att göra stora insatser när det gäller investeringar för att se till att företag kan fortsätta att växa och utvecklas.

Den frågan får jag inte något svar på här. Men jag är nöjd med att jag har fått ett bra svar från statsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:19 om statliga myndigheters ansvar för regional balans

Anf. 25 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Sven Bergström har frågat mig dels vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att få statliga verk och myndigheter att ta sitt ansvar för god service och regional balans över hela landet, dels vilka initiativ jag är beredd att ta för en bättre samordning av insatserna för att öka arbetstillfällena i Söderhamns kommun.

Bakgrunden till frågorna är att kronofogdemyndigheten aviserat nedskärningar i verksamheten i Söderhamns kommun samtidigt som Söderhamnskommittén arbetar med att förlägga 350 statliga arbetstillfällen till kommunen.

Under de senaste tio åren har styrningen av statsförvaltningen genomgått stora förändringar. En bidragande orsak till dessa förändringar är de effektivitetskrav som regering och riksdag ställt, inte minst beroende på de tidigare enorma underskotten i statsfinanserna. Regeringens uppfatt-

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

ning är att dessa effektiviseringar är, och har varit, nödvändiga. Samtidigt måste naturligtvis myndigheterna i sitt effektiviseringsarbete beakta de regler som verksamförordningen anger vad gäller regionalpolitiska hänsyn.

Ett särskilt problem i detta sammanhang är att det finns alldeles för få exempel på samordning mellan sektorerna. En ökad samordning skulle på ett kraftfullt sätt kunna bidra till att verksamheter som hotas av indragning skulle kunna behållas även i landets mest utsatta delar. Det är i det perspektivet man skall se statsmakternas strävan att utveckla verksamheten med medborgarkontor. Regeringen har för övrigt nyligen tagit ytterligare ett initiativ på detta område när Länsstyrelsen i Stockholms län fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett närmare myndighetssamarbete i Stockholms skärgård.

Den s.k. REKO-STAT-utredningen (SOU 1997:13) pekar tydligt på förhållandet att allt fler styrfunktioner i den statliga sektorn förläggs till storstäderna och regionala centrum. För närvarande pågår beredningsarbetet med en regionalpolitisk proposition i vilken regeringen kommer att återkomma med ställningstaganden i frågan om regional balans.

Jag har fått veta att kronofogdemyndigheten har ett generellt, av riksdagen beslutat, sparbeting som gjort att de regionala kronofogdemyndigheterna måste bli mer effektiva. För Söderhamns del handlar det om att ett antal tjänster av administrativt slag kommer att dras in. Kronofogdemyndighetens publika verksamhet kommer dock att finnas kvar.

Söderhamns kommun har inte erhållit något generellt fribrev från sådana neddragningar i den statliga sektorn som är en konsekvens av nödvändiga strukturförändringar. Avvecklingen av Hälsinge flygflottilj gjorde dock att regeringen bedömde att särskilda stödinsatser krävdes för att kompensera kommunen för det kraftiga bortfall av sysselsättningsstillfällena som uppstod just i detta fall. Söderhamnskommittén har i uppdrag att samordna regeringens insatser för Söderhamn. I uppdraget ingår att dels lokalisera 350 statliga arbetstillfällena till Söderhamn, dels att redovisa och bedöma behovet av andra insatser som varaktigt kan stärka kommunens utvecklingsmöjligheter. Jag avser inte att föregripa detta arbete.

Anf. 26 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka näringsministern för svaret på min interpellation. Jag noterar att statsrådet Sundström hänvisar till nödvändigheten av att sanera statsfinanserna och till att statliga verk och myndigheter också måste bli effektivare. Om det kan vi vara helt överens. Centerpartiet har för övrigt aktivt tagit ansvar och tillsammans med regeringen medverkat i det mycket framgångsrika arbetet med att få ordning på statsfinanserna. Det kan vi vara stolta över.

Det jag försöker fästa uppmärksamheten på i min interpellation är att det måste finnas en bättre utvecklad känsla i det arbetet. Det gäller då inte bara de enskilda myndigheterna utan också regeringens och riksdagens överväganden när de bestämmer de ekonomiska ramarna för de olika verksamheterna. Jag menar dels känslan för och bedömningen av var gränsen går så att inte effektiviseringarna får mycket negativa effekter på viktig verksamhet, dels att det finns anledning att göra åtskillnad mellan olika delar av statsförvaltningen.

I Gävleborgs län, där jag hör hemma, har statliga verk och myndigheter närmast gått fram som en slättermaskin under senare år. Vart tionde arbetstillfälle har försvunnit på bara fyra år, och detta i ett län som är ett av de allra hårdast drabbade av arbetslöshet och nedläggningar. Det är Posten, SJ, Vägverket, Telia, åklagarväsendet, tullen, kriminalvården och andra. Nu är det fråga om kronofogdemyndigheten, Lantmäteriverket och även skattemyndigheten.

Det finns en del att göra när det gäller skattemyndighetens och kronofogdemyndighetens verksamhet. Gävleborgarna har mer än 1 miljard kronor i skatteskulder. Hälsingarna, hälften av befolkningen, har mer än 600 miljoner i skatteskulder. Det berättade lokaltidningen om för ett tag sedan.

Det är naturligtvis pengar som skulle kunna användas till en tryggad vård och omsorg i kommuner och landsting. Debatten här i kammaren i går visade ju att det finns en del hål att stoppa i. Behoven är väldigt stora. Men utsikten att få in särskilt mycket av dessa pengar förefaller att vara begränsad med de neddragningar som nu görs. Det gäller i synnerhet nu när det aviserats att den myndighet som ombesörjer indrivning av skatteskulder, kronofogdemyndigheten, skall banta och skära ned sin verksamhet för att klara sin budget.

Jag har särskilt lyft fram ett exempel från kronofogdemyndigheten i min interpellation. Det är ganska uppenbart att om kronofogdemyndigheten, och för den delen även skatteförvaltningen, bantas för hårt, så innebär det till sist att de förväntade effektiviseringarna blir en ren förlustaffär för statskassan. Det skulle vara intressant att höra om statsrådet delar min uppfattning på denna punkt.

Det mest tydliga, aktuella och absurda exemplet på hur tokigt det kan bli är kronofogdemyndighetens aktuella planer på neddragning av verksamheten. För Hälsinglands del har man aviserat en halvering av personalstyrkan i både Söderhamn och Hudiksvall. Kontoret i Ljusdal avvecklas helt, och i Bollnäs försvann kontoret redan för några år sedan.

Detta sker trots att den indrivningsverksamhet som kronofogdens personal arbetar med är klart lönsam för samhället. Enligt uppgift genererar verksamheten dryga 7 miljarder kronor, medan kostnaderna för verksamheten uppgår till mellan 1 och 1 ½ miljard kronor för hela landet.

Jag menar att det närmast är en självklarhet att personal måste finnas på plats rent fysiskt för att kunna verkställa en indrivning eller för att förhindra att egendom förskingras. Om personal försvinner innebär det att mindre pengar kan säkras för statskassans räkning.

Vad gäller de konkreta svaren på slutdelen i min interpellation tycker jag nog att statsrådet är aningen passiv i sin hållning. Regeringen skall återkomma med ett ställningstagande i frågan om regional balans. Men när patienten blöder är det klent att bara komma med det svaret. Jag skulle vilja att statsrådet utvecklade detta något.

Anf. 27 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har tre synpunkter. För det första: Den sista frågan gällde vilka initiativ näringsministern är beredd att ta för en förbättrad samordning av insatserna för att öka arbetstillfällena i Söderhamns kommun. På det området kan jag knappast anklagas för att vara passiv.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag har tagit initiativet till att bilda en Söderhamnskommitté som jobbar med att samordna statliga insatser om sammantaget 350 jobb. Finns det någon som kan tävla med mig i kraftfullhet i just detta fall? Det är väl oerhört tydligt och kraftfullt?

För det andra: Den andra frågan gällde hur vi skall åstadkomma en bättre samordning av statens insatser i landet rent generellt. Jag är först och främst väldigt kritisk mot många av våra egna myndigheter, som tar den regionala frågan med litet av en klackspark. De har inte riktigt någon känsla för detta. Jag har under mina tre år som regionalminister ständigt fått föra debatt med verkschefer som inte alls har känsla för regionalpolitiken. Detta är allvarligt.

Därför anser jag att det är viktigt att vi i den regionalpolitiska propositionen i vår åstadkommer en skärpning i lagstiftningen som gör det tydligare att myndigheterna måste ta detta ansvar. Lika självklart som att vi skall arbeta med bostadspolitik, socialpolitik eller andra viktiga fördelningsfrågor är det att vi måste klara den regionala obalansen och åstadkomma en bättre situation.

Jag tycker ändå inte att jag har varit kraftlös på detta område. Under de tre år som vi och Centern har samarbetat kring budgeten har vi åstadkommit ett skydd för regionalpolitiken i den meningen att det regionalpolitiska anslaget i riksdagen har varit i stort sett oförändrat under dessa år. Samtidigt har vi genom EU-medlemskapet fått ett kraftigt inflöde av pengar via EU:s strukturfonder till regionalpolitiken.

Också ett sådant viktigt område som utbildning är ett bra exempel på att vi nått resultat. Ser man på hur de 60 000 utbildningsplatser som tillkommit i högskolesystemet fördelas, är det ingen tvekan om att vi och Centern tillsammans har åstadkommit en väldigt fin fördelning av platserna. Det har visats stor regional hänsyn. Ser man på fördelningen av kunskapslyftet, tycker jag att man kan dra samma slutsats.

På ett antal områden där politiken aktivt deltar har vi ändå åstadkommit en del resultat. Men jag erkänner gärna att man ibland tar sig för pannan när man ser myndigheter som inte ägnar en enda tanke åt den regionala balansen. Därför krävs ett tuffare agerande, och jag har själv agerat. Jag kan nämna en konkret fråga som berör Söderhamn som exempel, nämligen Skogsstyrelsens diskussion. Det var inte enkelt att resa upp till Falun och berätta att Söderhamn faktiskt var mer illa ute och krävde den typen av insatser.

Men det kräver väldigt mycket arbete att åstadkomma denna samordning. Jag hoppas väldigt mycket på det försök vi nu gör i skärgården i Stockholms län. Detta län har problem att klara den statliga servicen ute i skärgården, trots att det är det län som är mest försörjt av statlig verksamhet. Det visar på behovet av att åstadkomma någonting, och Länsstyrelsens uppgift där är att visa att man kan nå resultat.

Anf. 28 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag tycker att allt det positiva som Anders Sundström räknade upp är bra. Vi kan vara stolta över fördelningen av högskoleplatser, regionalpolitik och annat, men det var inte riktigt det som interpellationen handlade om.

Det räcker inte att bara ta sig för pannan och vara väldigt kritisk. Som ansvarigt statsråd borde Anders Sundström i stället kanske fundera över

litet mer operativa åtgärder för att få dessa verkschefer och generaldirektörer att leva upp till det riksdagen och regeringen har ålagt dem, nämligen att fullt ut ta ansvar för regionalpolitiken och i vissa fall t.o.m. stärka den.

Den paradox i Söderhamn som jag försöker beskriva – och som Sundström säkert kan vara stolt över – är att man gick in och tog ett rejält grepp om situationen när Hälsinge flygflottilj lades ned. Man skall nu medverka till 350 nya jobb. Men det är klart att kommunledningen i Söderhamn blir bekymrad när de ser den här typen av åtgärder som går i motsatt riktning. De har ju rent av i ett brev funderat över om det pågår ett nollsummespel.

Så illa skall vi väl ändå inte tro att det blir – detta kan nog ge ett nettotillskott av arbetsplatser till Söderhamn. Men det får aldrig bli så att kronofogdemyndigheten skall släppa tio arbetsplatser i Söderhamn därför att de får 350 andra. Det går inte riktigt ihop.

Jag har på sistone haft tillfälle att tala både med kronofogdemyndighetens regionchef Anders Brännholm och med skattemyndighetens chef Sten Fannberg. De säger öppet att de i dag tvingas begränsa åtgärderna. De skulle kunna ta in mer pengar netto om de bara hade personal och resurser för att gå ut. Vid en diskussion i Hudiksvall i måndags med ett antal riksdagsledamöter och kommunföreträdare, sade Sten Fannberg att de får släppa sådant som de vet skulle kunna generera pengar till statskassan, kommuner och landsting, om de bara hade personer som kunde jobba med det. Också Anders Brännholm ser pengar rinna i väg.

Som jag sade finns det mer än en miljard i skatteskulder bara i vårt län. De pengarna skulle kunna hjälpa till att staga upp vård och omsorg. Vi borde kunna vara överens om att man bör göra åtskillnad mellan myndigheter. Man borde inte bara lägga ut generella sparbeting och säga att samtliga statliga verk och myndigheter skall spara si eller så mycket. De som faktiskt säkrar och genererar pengar till statskassan – pengar som kunde användas till vård, omsorg och annat viktigt – borde kunna hanteras litet annorlunda.

Kanske måste vi i Centerpartiet och Socialdemokraterna och andra idka självkritik och erkänna att vi inte gjort en sådan åtskillnad. Jag skulle gärna se att statsrådet funderade över detta och kommenterade det. Är det rimligt att lägga samma hårda sparbeting på skattemyndigheten och kronofogdemyndigheten t.ex., när vi vet att de faktiskt skulle vara mer "lönsamma" för statskassan om de fick bli effektivare och ha fler människor på plats rent fysiskt?

Anf. 29 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall svara på de två frågorna först. Jag tycker att vi har agerat kraftfullt. Samordningen i Söderhamn är ett oerhört kraftfullt agerande från vår sida, där jag själv är initiativtagare till dessa 350 jobb.

I den andra frågan som handlade om att åstadkomma en bättre samordning, riktar jag för det första kritik mot verkens och verksmyndighetens sätt att agera. För det andra ingriper jag. Jag nämnde exemplet med Skogsstyrelsen i Söderhamn. Jag kan räkna upp fler exempel där jag ingriper. För det tredje kommer jag att lägga fram en ny proposition i vår som skall hantera just denna fråga. Som svar på de två frågor som Sven

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Bergström ställt försöker jag faktiskt att peka på att vi inte bara tar oss för pannan, dvs. riktar kritik, utan också gör saker.

Den tredje frågan, som egentligen inte är ställd i interpellationen, handlar om huruvida vi skulle behöva öka anslagen för kronofogdemyndigheten och skattemyndigheten för att de i sin tur skulle kunna ta in mera skatter. Inom regeringen handläggs den frågan av skatteministern. Jag vill ändå säga att det är viktigt att komma ihåg att de besparingar som vi har gjort på alla ställen har behandlats i riksdagen. Jag vill inte säga att detta har varit exakt och vetenskapligt korrekt. Det kan säkert hända att vi på något ställe har tagit till för mycket och på något annat ställe kunde ha tagit litet mer. Men jag tycker att det sammantaget har varit ganska framgångsrikt.

I interpellationssvaret har jag valt att koncentrera mig på mina frågor, nämligen om man, i en kommun som Söderhamn, skulle undanta kommunen från besparingar inom statsförvaltningen på alla andra områden bara därför att vi har ett problem som skall åtgärdas med anledning av flygflottiljen. Det har jag inte tyckt. Jag har tyckt att Söderhamn, liksom alla andra kommuner, måste behandlas lika i den meningen att man skall medverka i rationaliseringar, effektiviseringar och besparingar. Det handlar inte bara om rationaliseringar och effektiviseringar, utan också om besparingar.

Sedan kan Sven Bergström och jag säkert föra ett resonemang om huruvida besparingen har varit för omfattande. Jag känner att jag inte har tillräckligt på fötterna i dag för att föra en debatt om skattemyndighetens anslag. Däremot har jag haft synpunkter på var kontoren skall ligga.

Anf. 30 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Det är kanske för mycket begärt att Anders Sundström skall anse sig ha så mycket på fötterna att han kan göra definitiva och slutliga ställningstaganden. Jag har satt mig in i de här frågorna ganska väl och pratat med regionchefen Anders Brännholm och med länsskattechefen Sten Fannberg. Det är uppenbart att de nu känner att pengar rinner i väg på grund av att de inte har resurser och människor som kan medverka till att driva in dessa pengar. I vårt län handlar det alltså om mer än en miljard skattekronor som skulle kunna användas till en bättre vård och omsorg.

Låt mig ta ett konkret exempel. Under 1996 gjorde Riksskatteverket ett särskilt avtal med länsskatteförvaltningarna där man sade: Okej, vi har litet pengar på kant. Ni kan få del av dem om ni kan garantera att vi får tio gånger pengarna tillbaka.

Bl.a. i Gävleborg nappade man på det. Det visade sig att med de extra personalresurser man kunde sätta in fick man mycket mer än tio gånger pengarna tillbaka. Det är ett litet exempel på att man rimligen har passerat gränsen för när det blir olönsamt för statskassan att lägga på mera besparingskrav. Den extrapersonal som man kunde sätta in för en lönekostnad på 600 000 kr bara i Hudiksvallsområdet tog in 41 miljoner kronor. Det var ett ärende som gav drygt 24 miljoner, så det blev litet extra bonus. Men genomsnittligt var det mycket mer än tio gånger pengarna som genererades.

Anders Sundström har ändå ett helhetsansvar, även om han har ett speciellt ansvar för regionalpolitik och näringspolitik. Alla statsråd har

rimligen ett helhetsansvar. Det skulle glädja mig om statsrådet Sundström tog ett samtal med statsrådet Östros om de här frågorna. Ni kunde kanske fundera över om det är rimligt att behandla statliga myndigheter litet olika. Sedan skall vi naturligtvis också ha en mer offensiv hållning rent allmänt när det gäller regionalpolitiken och tvinga myndigheterna att ta det regionalpolitiska ansvar som riksdagen har ålagt dem.

Prot. 1997/98:26
6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 31 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Vi har klarat ut de två frågor som fanns i den skriftliga interpellationen. Den tredje frågan om sparkraven på skatteverk och kronofogdemyndigheter måste vi naturligtvis följa mycket noga. Både jag och Sven Bergström är oerhört angelägna om att vi får in skatteinkomster för att bedriva en bra välfärdspolitik och en bra regionalpolitik. Men den frågan får provas i vårbudgeten och i den ordinarie budgeten.

Däremot anser jag inte att besparingarna i sig motiverar centraliseringar av verksamheten på det sätt som ofta framförs. Jag tror nämligen att det är ett ganska gammalmodigt sätt att bedriva verksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.45 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Frågestund

Frågestund

Anf. 32 TALMANNEN:

Regeringen företräds i dag av finansminister Erik Åsbrink, statsrådet Pierre Schori, statsrådet Leif Blomberg, kulturminister Marita Ulvskog, näringsminister Anders Sundström, miljöminister Anna Lindh, statsrådet Ylva Johansson och statsrådet Ulrica Messing.

Finansminister Erik Åsbrink besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor som rör hans eget ansvarsområde inom regeringen. Frågor till övriga statsråd skall beröra deras respektive ansvarsområden.

Jag lämnar ordet fritt för frågor.

Tobaksskatten

Anf. 33 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag läste i Finanstidningen i dag att företrädare för Finansdepartementet har uttalat att de beräknar att höjningen av cigarrett-skatten leder till ett skattebortfall på 900 miljoner kronor.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Min fråga till finansministern är: Vilken strategi har finansministern för att kompensera sig för detta inkomstbortfall? Är strategin att höja skatterna ytterligare eller att sänka skatterna?

Anf. 34 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det är inte så enkelt att höjningen av tobaksskatten leder till ett bortfall på si eller så många miljoner kronor. Först och främst är det osäkert hur stort skattebortfallet blir. Men vi ser tendenser till det, det skall jag medge. Men det är naturligtvis mer komplicerat än att det kan hänföras till den senaste höjningen av tobaksskatten. Vi har höga tobaksskatter, och vi har det på goda grunder, framför allt av hälsoskäl. Det finns en statsfinansiell sida av saken, det skall jag inte förneka. Det finns också åtaganden som har med vårt EU-medlemskap att göra och som vi strävar efter att uppfylla. Om det förekommer smuggling, vilket det gör, skall den bekämpas, inte med sänkningar av tobaksskatten utan med ökad kontroll och tillsyn.

Anf. 35 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! Jag vet inte om finansministern egentligen svarade på min fråga. Jag ställde en likartad fråga förra veckan till skatteministern. Då gällde det alkoholskatterna. Jag fick inget direkt besked den gången heller. Men jag skulle kunna upprepa frågan och formulera den på följande sätt: Anser finansministern inte att den här skattehöjningen på 39 % blev kontraproduktiv, eftersom den faktiskt leder till ett skattebortfall – 900 miljoner säger en företrädare för Finansdepartementet – som är i den storleksordningen att den är för allvarlig för att man skall kunna ta den med en axelryckning.

Anf. 36 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Frågan är fel ställd, och den är naturligtvis lika fel ställd även om den togs upp för en vecka sedan. Det är inte på det sättet. Ingen människa kan leda i bevis att skattehöjningen har lett till ett skattebortfall på 900 miljoner kronor. Jag är övertygad om att vi hade haft en smuggling även om vi inte hade höjt skatten. Problemet med smuggling finns, och det löses inte genom att vi inhiberar den senaste tobaksskattehöjningen. Jag anser över huvud taget inte att vi skall bekämpa smuggling och illegal införsel med sänkta skatter, utan vi skall framför allt bekämpa den med kontrollinsatser. Jag tror också, vilket är positivt, att den minskade rökningen i samhället har en effekt på försäljningen, och dessvärre även på statsfinanserna, men jag är beredd att ta detta, eftersom jag anser att folkhälsoskäl väger tungt. Vi skall gå vidare på den vägen och begränsa rökningen och smugglingen.

Anf. 37 CARL FREDRIK GRAF (m):

Fru talman! I denna riksdagens kammare är det ledamöterna som har privilegiet att formulera frågorna, rätt eller fel. Jag konstaterar emellertid att smugglingen ökade dramatiskt i samband med skattehöjningen, så någon sorts samband torde faktiskt finnas, fru talman, mellan skattehöjningen och den ökade smugglingen.

Anf. 38 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det finns inga som helst möjligheter att bevisa att smugglingen har ökat efter skattehöjningen. Det finns en smuggling, det är riktigt. Det fanns redan före skattehöjningen. Hur stor den är kan vi göra grova uppskattningar om, men vi har av uppenbara skäl inga säkra uppgifter om den saken.

Anf. 39 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag begärde ordet just för att understryka det som finansministern sedan sade, nämligen att det som vi förlorar på intäkter i skatthänseende på tobaken, vinner vi inom sjukvården. Vi tjänar både pengar och människoliv. Jag vill bara be finansministern att återigen bekräfta att detta blir en pluspost som gör att det är mer än befogat att höja tobaksskatten.

Anf. 40 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det är naturligtvis riktigt att det finns en stark folkhälsoaspekt som är positiv bakom ett minskat rökande. Att det sedan också i förlängningen leder till minskade kostnader för samhället i fråga om sjukvård är positivt. Jag kanske inte kan räkna hem de besparingarna så här omedelbart. Men naturligtvis finns det en sådan sida av saken.

Varvsstöd

Anf. 41 BO NILSSON (s):

Fru talman! Min fråga går till näringsministern och handlar om stöd till varven. Jag har uppgifter framför mig som visar att det norska företaget Kvaerner skall bygga ett nytt varv i USA och får stöd med 2,8 miljarder kronor av samhället. Jag har dessutom en annan uppgift som säger att EU-kommissionen inom några dagar kommer att kungöra att det nuvarande varvsstödet på 9 % skall bestå och dessutom införa ett nytt varvsstöd för regional utveckling av varvsföretagen, modernisering av varven, teknologisk utveckling och miljöåtgärder.

Jag skulle gärna vilja fråga om dessa uppgifter stämmer.

Anf. 42 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan inte bekräfta hur stödet ser ut för Kvaerner i USA. Jag kan bara säga att företagsstödet har en enorm omfattning ute i världen och att länderna alltmer tävlar med varandra om att ge bidrag. Det är ingen bra utveckling, utan det är faktiskt en ganska dyster utveckling.

Jag träffade i går Plannjas chef som berättade om deras etablering i Michigan av Plannja Hard-Tech som är mycket bekymmersam.

På torsdag har vi ett ministerrådsmöte då vi skall diskutera varvsstödet. Sveriges position är känd och redovisad i EU-nämnden och godkänd där. Vi skall strida för att varvsstöden skall avvecklas.

Anf. 43 BO NILSSON (s):

Fru talman! Det är väl ingen hemlighet att jag tycker som näringsministern att det vore bra om dessa stöd försvann. Men när man nu från EU

tydligen säger att dessa stöd inte bara skall bestå utan utvecklas undrar jag om det finns några bra skäl till att vi i just denna fråga inte skall följa EU:s politik. Jag skulle alltså vilja ha reda på om det inte är på det sättet att vi äntligen även i denna fråga skall följa EU:s råd och direktiv och därmed också säga att vi inför samma stöd som EU, dock med den målsättningen att de skall avvecklas för alla.

Anf. 44 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag är inte själv övertygad om att det är en bra väg att gå, att så att säga tävla med andra länder i dumheter för att på det sättet uppnå en högre nivå på välståndet. Det är inte säkert att det är en framgångsrik väg. Jag tycker att vi skall försöka använda de pengar som vi har sparat ihop och de pengar som skattebetalarna sätter av för tillväxt och sysselsättning i sådana näringar och i sådana projekt som leder till ökad tillväxt, ökad bärkraft och ökad skattekraft, så att vi kan bygga ett starkare land. Bara för att andra länder subventionerar olönsam verksamhet är det inte givet att vi också skall göra det och att det är klokt bara därför att de andra länderna gör det.

Anf. 45 BO NILSSON (s):

Fru talman! Jag är inte alls övertygad om att t.ex. de 300 varvsarbetarna i Landskrona tycker att detta är dumheter. Dessutom tycker jag att sjöfarten faktiskt är en framtidsbransch, och jag tycker att det är litet nonchalant att säga att alla andra länder subventionerar sin varvsindustri men att vi inte skall subventionera vår. Jag tycker inte att det är konkurrens på lika villkor, men det tycker kanske näringsministern.

Anf. 46 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kommer själv från ett län som har varit med om mycket stora strukturförändringar. Jag har själv befunnit mig i den situation som Bo Nilsson befinner sig i, där man så att säga har hållit fast vid att man skall få in ett statsstöd för att driva olönsam verksamhet. Men tyvärr kan man konstatera att det i längden inte är någon speciellt framgångsrik väg. Om vi har ett antal miljoner som vi vill satsa i ny företagssamhet, tror jag att vi bör använda dessa pengar i sådana verksamheter som på sikt också blir lönsamma. Men jag vill gärna säga att det är djupt tragiskt att se på vilket sätt företagsstödet florerar i EU och i USA. Det är litet naivt av svenskt näringsliv att inte också se att detta är ett problem för Sverige.

Anf. 47 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Ministern och jag från Vänsterpartiet är helt överens om att sådana här stöd bör avskaffas. Jag hoppas att ministern i det sammanhanget har framgång under den kommande veckan.

Ministern har sagt att han kommer att lyckas med det här "nästa gång". Gång på gång har han sagt det, men varje gång har han misslyckats. Därför är det väl nu dags att sätta litet större press på de övriga ministrarna och säga: Om ni inte följer den riktiga rekommendationen och avskaffar stöden den 1 januari, kommer vi att svara med samma metod och införa ett stöd. Det kommer att kosta 80–90 miljoner kronor.

300 personer kan kanske garanteras jobb. Kanske rör det sig om 200 eller 500 riktiga jobb inom privatsektorn. Det är väl bättre att lägga pengar på det än att lägga pengar på passiva åtgärder för arbetslösa. För 90 miljoner kronor får vi kanske ett par hundra industrijobb. Det kommer att sätta press på övriga stater. Anders Sundström får säga: Så fort ni tar bort era stöd tar vi bort vårt stöd. Är inte det en bra linje?

Prot. 1997/98:26
6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 48 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Det är klart att jag kan åka till Bryssel och säga: Om inte USA, Japan och Korea nu gör som Sverige säger skall vi göra likadant. Då kommer man att skaka. Jag är dock inte riktigt övertygad på den punkten. När jag åker är det nog musen som i så fall ryter.

Vad det handlar om är att vi skall argumentera och driva frågan om minskat företagsstöd. Om vi har 90 miljoner kronor att satsa i nya jobb skall vi inte bara satsa de pengarna på varvsstöd bara därför att andra länder gör det. I stället skall vi – om vi, som sagt, har 90 miljoner kronor – fundera över hur vi vill använda dem för att åstadkomma mest jobb. Det kan hända att vi i stället lägger pengarna på näringspolitiska satsningar inom helt andra branscher. Kanske drar Lars Bäckström och jag samma slutsats, nämligen att det nog inte är just på varven som pengarna skall satsas. Det är inget bra argument att hänvisa till vad de andra gör.

Anf. 49 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Anders Sundström är ingen mus. Nu tycker jag att han är alldeles för blygsam. Anders Sundström har gång på gång försökt, men misslyckats. Därför gäller det att sätta press på de andra. Kanske är det bara Sverige som gör det, men Sverige är en stark nation i världssamfundet när det gäller att ha en riktig inriktning och att ta bort stöden. Men vi måste sätta press på de andra så att de gör samma sak.

Anders Sundström och jag har varit överens om regionalpolitiken – hela Sverige skall leva. Men en hel del varvsföretag finns kvar. De hotas nu av utslagning. Vi har också bisysselsättningar, dvs. verksamhet där man gör insatsvaror för skeppsbyggen. Här finns det en möjlighet till en oerhört stor utväxling för ett begränsat antal miljoner. Statsrådet bör ompröva sin hållning.

Varför skall vi satsa arbetsmarknadspengar på dem som kanske syr hattar? Sådant har jag sett när jag varit ute på studiebesök, och det kommer inte att leda till nya jobb. Det är i och för sig bra att de här människorna har något att göra, men nu handlar det om *riktiga* industrijobb inom den privata sektorn. Satsa på det, Anders Sundström, i stället för på passiva åtgärder!

Anf. 50 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Först gäller det följande: Hur når vi resultat, och hur får vi bort statsstödet i varvsnäringen? Uppnår vi det genom att Sverige inför varvsstöd? Blir mina argument skarpare, vassare eller hårdare när jag möter min kolleger runt om i världen? Mitt svar är nej.

Jag har ju mycket större trovärdighet om jag säger att vi i Sverige använder våra näringspolitiska insatser till att satsa på sådant som växer utan bidrag. Sverige motsätter sig att andra länder har den typen av stöd.

Jag tror att det är en mycket kraftfullare argumentation. Att hota de andra genom att säga att vi skall införa varvsstöd är, med förlov sagt, inget bra hot. Däremot tycker jag, precis som Lars Bäckström, att vi skall använda alltmer av de resurser som i dag används till passiva åtgärder just till aktiva åtgärder, till sådana insatser som långsiktigt leder till jobb. Jag är dock inte säker på att det är en bra verksamhet att söka lösningen i att hitta nya företag som går med förlust och att pumpa in pengar i dem.

Dammprojektet i Chile

Anf. 51 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Pierre Schori. Det gäller Sveriges intressen i Bio-Bio-projektet i Chile, där framför allt IFC har skött svenska intressen. Den 25 april skrev IFC tillsammans med det företag som bygger dammkraftverken på ett dokument med sociala och ekologiska villkor för projektet. Det dokumentet har svenska UD-tjänstemän blivit nekade att läsa. Sidas generaldirektör har i ett skarpt formulerat brev till IFC bett att få avtalet, men inte fått det. Vilka blir konsekvenserna av detta på politisk nivå? Kommer statsrådet att agera för att den svenska biståndsmyndigheten får tillgång till avtal som rör svenska biståndspengar?

Anf. 52 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag är övertygad om att Bo Göransson på Sida kan hantera detta riktigt och få ut informationen, om det nu inte finns ett slags sekretess bakom det hela som förhindrar detta. I den mån det skulle behövas, vilket jag betvivlar, är jag naturligtvis beredd att stödja min vän Bo Göransson i detta sammanhang. Det är ju en riktig och viktig information som söks.

Anf. 53 ELISA ABASCAL REYES (mp):

Fru talman! Jag vet inte exakt vilka medel Bo Göransson har kvar. Han har alltså skrivit ett skarpt formulerat brev. Man har således haft förhandlingar. IFC:s ledning har både skriftligt och muntligt gett en motivering. Man avser inte att lämna ut information som rör svenska biståndspengar och svenska intressen.

Inte minst mot bakgrund av att Norge har dragit sig ur projektet med en klausul om detta, som Norge hade och som Sverige inte hade, undrar jag vad som är Sveriges ansvar i det här projektet. Det är väldigt oklart just nu, tycker jag.

Anf. 54 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Sverige har inte något direkt ansvar i detta projekt. Vi satsar inga biståndspengar där. Vad jag så här på stående fot minns är att vi bl.a. har bidragit till en miljökonsekvensutredning för att se hur miljön skulle påverkas. Något annat är inte aktuellt.

Anf. 55 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till näringsminister Anders Sundström. Regionalpolitiska medel för innevarande budgetår dras in från länsstyrelserna, trots att länsstyrelserna redan har planerat in alla medlen i olika projekt. Samtidigt som det visar sig att länsstyrelserna har tecknat in de här medlen får man från näringsministern beskedet att det faktiskt går att redan nu, utifrån de budgetförslag som föreligger, teckna in pengar i nästkommande års budget. Är det en ny budgetteknik som tillämpas från Näringsdepartementets sida?

Anf. 56 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Nej. Vi håller på att övergå till den budgetteknik som riksdagen bestämt skall gälla generellt. Enligt budgetlagen skall vi inte syssla med reservationer. I stället skall vi anvisa pengar i den takt som medel faktiskt betalas ut.

I riksdagens utskott har Centern och Socialdemokraterna kommit överens om att följa upp regeringens beslut om att utvidga beslutsramen för regionalpolitik med 500 miljoner kronor för 1997. Två partier står alltså bakom detta. Jag beklagar att det är så många partier som inte är intresserade av att utöka beslutsramen i år för regionalpolitik.

Anf. 57 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag måste säga att det var ett mycket märkligt svar. Det är ju inte fråga om reserverade pengar ute på länsstyrelserna, utan det är fråga om anslagspengar för innevarande budgetår som faktiskt är intecknade ute på länsstyrelserna. När det nu visar sig att näringsministerns underlag för att dra in en del av de pengarna är så dåligt att länsstyrelserna måste få disponera medel ur nästa års budget, som riksdagen ännu inte har fattat beslut om, kan jag bara säga att det inte är en ordning när det gäller reserverade pengar som denna riksdag står bakom. Det är i stället en mycket märklig ordning från Näringsdepartementets sida.

Det blir inte mera regionalpolitiska pengar därför att näringsministern drar in pengarna till departementet i stället för att låta dem ligga ute på länsstyrelserna. Samtidigt ges länsstyrelserna det mycket märkliga beskedet: Har ni redan tecknat in medlen, använd då pengar som skall komma i nästa års budget – detta alltså trots att nästa års budget ännu inte är tagen i denna kammare.

Anf. 58 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Göte Jonsson redovisar bara en del av beslutet. Det ena är att regeringen får 500 miljoner kronor att satsa i regional näringspolitik för att, när nu konjunkturen vänder uppåt, se till att sysselsättningen också kommer de mera perifera delarna av Sverige till del.

Därutöver har Socialdemokraterna och Centern i finansutskott och arbetsmarknadsutskott kommit överens om att öka beslutsramen med 500 miljoner kronor för 1997. Det gör det möjligt att öka aktiviteten. Jag vill gärna säga att jag anser att också länsstyrelserna kan öka aktiviteten. I t.ex. Jönköpings län fanns den 31 augusti 1997 totalt 42,6 miljoner kro-

*Fel! Okänt
växelargument.*

nor reserverade. Sammantaget fanns 1,1 miljarder i anslagna medel och 1,4 miljarder i reservationer från 1995/96. Pengarna skall i arbete, de skall inte ligga och mögla på Riksgäldskontoret. De skall användas för att dra i gång jobb och sysselsättning ute i landet. Tyvärr vill Göte Jonsson begränsa beslutsramen med 500 miljoner kronor. Ställ honom till svars för detta.

Anf. 59 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Näringsministern svarar inte på frågan. Det blir inte mer regionala pengar genom att näringsministern drar in 500 miljoner från länsstyrelserna och använder dem centralt, samtidigt som pengarna redan är in-tecknade på länsnivå. De möglar ju inte. De ligger i projekt ute i de olika länsstyrelserna. Jag vet inte vad det är för mögelteori som näringsministern har på det här området.

Den viktiga frågan är hur ministern kan säga till länsstyrelserna: Använd pengar i nästa års budget. Jag har respekt för Centern och Socialdemokraterna, men inte så stor respekt att ni skall kunna säga till myndigheter: Använd pengarna innan riksdagen har fattat beslut. Det är en mycket märklig ordning. Därför frågar jag: Är detta en ny princip i Näringsdepartementet när det gäller budgethantering?

Anf. 60 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Göte Jonsson berättar inte sanningen. Det som står i brevet är att man skall börja planera för att de pengar som kommer 1998 också kommer snabbt i arbete. Det står i brevet. Det hoppas jag verkligen att länsstyrelserna gör. Men den viktiga frågan är denna. Man har i utskotten enats om att i riksdagen lägga fram ett förslag om att utöka beslutsramen för 1997 med 500 miljoner kronor, vilket gör det möjligt för länsstyrelserna att behålla oförändrad beslutsram och gör det möjligt för regeringen att satsa 500 miljoner till. Det har vi gjort i en överenskommen mellan Centern och Socialdemokraterna. Moderaterna har begränsat beslutsvolymen, vilket just leder till att pengarna ligger inne på Riksgälden och möglar.

Anf. 61 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag skulle gärna vilja veta hur näringsminister Anders Sundström tänker använda dessa 500 miljoner, de extra pengarna.

Anf. 62 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Det kanske viktigaste är att se till att vi nu får 500 miljoner för projekt över länsgränserna. Hittills har vi begränsat oss genom att ha det regionala utvecklingskapitalet koncentrerat inom länsgränserna. Vi jobbar med ett antal projekt på departementet. Vi räknar med att kunna dra i gång detta 500-miljonersprojekt så fort riksdagen har fattat beslut om det. Basen är landshövdingeuppdraget, där man har tagit in en rad idéer om hur projekten skall genomföras. Det handlar framför allt om teknik- och kunskapsöverföring från våra universitet och högskolor till våra små företag ute i de delar av Sverige som i dag släpar efter när det gäller att få i gång konjunkturen.

Anf. 63 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Eftersom jag kommer från ett län där vi har befolkningsminskning och utflyttning och där det i första hand är kvinnorna som flyttar, skulle jag vilja veta om ministern tänker avsätta någon del av de här pengarna till speciella åtgärder riktade till kvinnor.

Prot. 1997/98:26

6 november

Frågestund

Anf. 64 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan på den frågan svara ja. Det är väldigt viktigt att vi gör särskilda insatser gentemot kvinnor, att vi kan öka sysselsättningen för kvinnor speciellt i vår glesbygd. Där är skillnaden i sysselsättningsgraden mellan män och kvinnor mycket stor.

Miljözoner

Anf. 65 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Enligt uppgift publiceras en utvärdering i dag av miljözoner som vi har i Sverige, i Stockholm, Göteborg och Malmö, sedan 1996 och som i utvärderingen får både ris och ros. Jag vill fråga miljöministern om regeringen avser att i kommande propositioner vidareutveckla tanken med miljözoner. Vad jag tänker på är naturligtvis att ha mer samarbete med dem som gör lastfordonen, att främja bättre alternativa bränslen och att prioritera i kommande trafikpolitiska beslut sådana kommunikationer som stöder tanken på miljözoner i våra stora tätorter.

Anf. 66 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är kommunikationsministern som arbetar med miljözoner, så jag kan inte ge Olof Johansson något detaljerat svar i dag. Vi tycker att diskussionen om miljözoner är mycket intressant. Kommunikationsministern arbetar aktivt med det och kommer tillbaka under våren i sin trafikpolitiska proposition. Övriga svar överlåter jag till kommunikationsministern att lämna.

Förarbevis för snöskoter

Anf. 67 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! För snart ett år sedan ställde jag en fråga till miljöministern om när det kommer krav på obligatoriskt förarbevis för snöskoterkörning. Det har snart gått ett år, och det är snart vinter igen. Vi vet att det finns en stor irritation över det krav på traktorkort som vi införde ungefär vid samma tid. Då vill jag upprepa frågan: Kommer kravet på förarbevis snart?

Anf. 68 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Vi arbetar aktivt med frågan om ett skoterkort. Jag ser med stort intresse på det arbete som har gjorts i skoterklubbarna med frivilligt förarbevis. Därför hoppas vi på att vi snart skall kunna presentera ett förslag med skoterkort.

Nu har vi haft ett uppdrag på ansvarig myndighet att ta fram förslag för hur det här skall göras. Förslaget kommer, om jag minns rätt, att presenteras före årsskiftet. Sedan kommer vi att kunna komma tillbaka med

ett konkret förslag. Redan i propositionen aviserade vi att man först måste utreda det och utarbeta ett ordentligt förslag innan vi kunde införa ett skoterkort. Men vår principiella inställning är att det skulle vara mycket positivt.

Anf. 69 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! Det blev inte så klart hur snart det där kan komma. Det är nödvändigt att det kommer fort.

Den följdfråga jag vill ställa är: Innebär ett sådant förarkort att kravet på traktorkort upphävs?

Anf. 70 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag kan inte ange en exakt tidsplan i dag eftersom vi ännu inte har fått förslagen. Däremot är min intention att när vi har fått ett förslag och kan införa ett skoterkort ersätter detta det tidigare kravet på traktorkort.

Bestrålade livsmedel

Anf. 71 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till konsumentminister Leif Blomberg. Det här handlar om det som just har redovisats i medierna om försäljning av bestrålad kyckling i Stockholm. Jag vet att det här ämnet härrör från jordbruksområdet, men det är också en väldigt viktig konsumentfråga. Enligt tidningsartiklar har det sålts över 2 ½ ton bestrålad kyckling i Stockholm. Många stockholmare är i dag oroad över om de har råkat köpa sådant kött eller fått det i sig på någon lunchrestaurang.

Nu undrar jag om konsumentministern har för avsikt att ta något initiativ till åtgärder, så att vi konsumenter verkligen kan känna oss säkra på vad det är vi handlar. Hur skall vi egentligen kunna veta det? Hur skall vi kunna skydda oss mot sådant vi inte vill ha?

Anf. 72 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s):

Fru talman! Det är en viktig fråga som aktualiseras här därför att man som konsument alltid måste kunna veta vad man köper. I det här fallet kan vi inte vara säkra på att vi vet riktigt vad det innehåller.

Sverige har ett förbud mot bestrålning av livsmedel. Vi har också ett förbud mot import av bestrålade livsmedel. Det är bara i ett avseende som vi anser att det kan vara befogat, och det är när det gäller kryddor. Alla andra metoder är av den karaktären att man inte kan få bort de bakterier och farligheter som annars kan finnas i kryddorna.

EU har nu tagit upp frågan för dialog och utökat det så att förutom kryddor också vissa örter och vegetabilier, s.k. smakämnen, kan få bestrålas. År 2000 kommer EU att ta ställning till en lista på varor där det kan vara tillåtet att bestråla. Under tiden får varje land ha sina förbud kvar, och vi har det. Vår avsikt är att i EU driva att vi inte skall ha några fler undantag än kryddorna.

I Sverige har man tagit prov på ett parti kyckling från Frankrike. Det visade sig att det inte fanns någonting i denna kyckling som rörde sig. Det var inte riktigt tillfredsställande, eftersom det alltid brukar vara några små

kryp i köttet som vi äter och som är bra för människor, men här fanns ingenting alls. Då misstänker man att kycklingköttet var bestrålat.

Vårt sätt att klara ut detta är att öka kontrollen och tillsynen. Vi överväger också på vilket sätt man skall kunna förstärka ursprungsmärkningen.

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 73 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Jag känner till att vår lagstiftning är solklar. Bestrålad kyckling får inte säljas. Jag har inte heller någonting emot att vi importerar varor. Det är bra för oss konsumenter med det rikligare utbud som vi har fått tillgång till, och det är också bra prismässigt. Men det förutsätter ju att vi kan se de importerade varorna som ett vettigt alternativ. Vi måste kunna lita på det som saluförs och inte behöva vara rädda för att vi riskerar vår hälsa om vi köper dessa produkter.

Som konsument kräver man alltid "ärlig" mat, oavsett om den kommer från Frankrike, Sverige eller något annat land. Så jag får önska ministern lycka till med det här arbetet i EU.

Stöd till utlandsstudier

Anf. 74 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! I dag har socialdemokraterna i utbildningsutskottet dragit tillbaka förslaget om besparing på de utlandsstuderande. Tillsammans med Centern har man kommit överens om hur man skall få fram pengar för att slippa skära ned. Det är mycket bra, jättebra. Men det föranleder ändå några frågor.

Faktum är att man enligt statsbudgeten skulle spara 26 miljoner kronor, och fram till år 2000 skulle antalet utlandsstudenter skäras ned till hälften.

Redan i slutet av september fördes en debatt här i kammaren mellan Lars Leijonborg och utbildningsministern. Utbildningsministern sade då att Lars Leijonborgs oro var ett uttryck för en ohållbar social patos.

Jag har två frågor till Erik Åsbrink.

För det första: Var det så välbetänkt att säga att alla som engagerade sig i frågan hade ett ohållbart socialt patos?

För det andra: Vad är regeringens grundinställning till utlandsstudier? Är det bra att svenska ungdomar reser ut i världen och skaffar sig språkkunskaper, vänner och kulturkompetens?

Anf. 75 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det är naturligtvis bra att det finns möjlighet för svenska studenter och andra att studera i utlandet. Det besparingsförslag som tidigare lades fram hade ju inte alls de drastiska konsekvenser som man från vissa håll vill göra gällande. Det var en ganska måttfull besparing. Även om den hade genomförts hade det varit möjligt att studera i utlandet och erhålla studiemedel.

Under intryck av den debatt som har förts har vi tillsammans med Centerpartiet ändå inhiberat den besparingen. Vi har gjort en klar markering att vi anser att utlandsstudier är viktiga. Vi kommer också att fullt ut finansiera denna besparing så att den inte innebär en försämring av stats-

***Fel! Okänt
växelargument.***

finanserna. Jag hoppas att vi är överens om att detta skulle vara mycket olyckligt.

Anf. 76 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Målsättningen angavs ju i budgetpropositionen – därav all oro. Vi har i utbildningsutskottet, och det har man säkert också i departementet, haft besök av massor med ungdomar som har gråtit och föräldrar som har varit ledsna. Allt detta kunde vi ha sluppit om man hade tänkt till litet före.

Målsättningen i propositionen var ändå att antalet skulle halveras fram till år 2000. Nu när det kom ett nytt förslag som utskottet fick del av i dag utgår jag ifrån att Erik Åsbrink tycker att det är bra att svenska ungdomar reser ut i världen.

Anf. 77 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Jag har redan sagt det, men jag kan upprepa det. Det är bra att svenska ungdomar studerar i utlandet, och det är en uppfattning som hela regeringen och de båda partier som nu har ändrat förslaget i den delen står bakom.

Om det fanns ungdomar som grät till följd av förslaget var det inte för att det hade så förfärliga konsekvenser utan det berodde i så fall på den våldsamt överdrivna reaktionen och den vrångbild som gavs av detta förslag från en del håll. Jag beklagar att det blev på det sättet. Men förslaget hade faktiskt haft ganska måttliga effekter. Det hade varit fullt möjligt att fortsätta att studera i utlandet med studiefinansiering.

Men påverkade av debatten och det felaktiga intryck som har skapats sade vi oss att det var bättre att dra tillbaka den besparingen. I stället genomför vi en besparing på annat sätt. Nu kan vi få den här frågan ur världen, och inga tvivel kan råda om att vi anser att det är mycket viktigt att svenska ungdomar kan både resa och studera i utlandet.

Anf. 78 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag tycker också att det är bra att förslaget drogs bort.

Norrlands inland

Anf. 79 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Anders Sundström.

Jag har en promemoria från Näringsdepartementet från juni i år. Den handlar om Sveriges position inför förhandlingarna om inriktning av den regionala strukturpolitiken efter 1999.

Man har utvidgat kriterierna för stödet till Norrlands inland utöver detta med befolkningstäthet. Man säger att den här delen av landet förfogar över stora naturresurser av stor betydelse för EU. Dessa naturresurser består av mineraltillgångar, järnmalm, Europas största skogsarealer, mycket stora vattenresurser, orörd natur osv. För att dessa resurser skall kunna utnyttjas krävs en bofast befolkning i Sveriges inland.

Är det verkligen nödvändigt att uttrycka sig på det här sättet och att på något sätt vädja till en eventuell nykolonial inställning när det gäller denna centraleuropeiska del?

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 80 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt väsentligt att vi åstadkommer en förändring när det gäller Norrlands inland så att Norrlands inland i framtiden får del av mål 1-stödet. Skälet till detta är att jag tycker att så länge Norrlands inland betraktas som ett särskilt målområde – som är ett stöd av övergående art – får man bilden av att de geografiska avstånden kommer att minska med tiden. Det gör de ju inte, utan de kommer att vara kvar. Då är det viktigt att kunna hänvisa till att det finns starka europeiska skäl till att EU investerar i Norrlands inland. Jag kan inte se något fel i detta. Jag tycker snarare att det är positivt om EU kan investera där, men då måste också EU ha ett motiv för detta.

Anf. 81 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag förstår den argumentationen. Men det har varit en central del i regionalpolitiken att de naturresurser som finns i det här området i mycket större utsträckning skall vidareförädlas där. Det gäller malmen och skogen. Denna aspekt borde också finnas med, beaktas och respekteras av den europeiska unionen.

Pharmacia & Upjohn

Anf. 82 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Utvecklingen inom Pharmacia & Upjohn var uppe här under frågestunden för en vecka sedan. Då antydde statsrådet Peterson att regeringen – staten är ju den störste aktieägaren i företaget – skulle få information i veckan.

Min fråga till näringsministern är: Hur bedömer näringsministern framtiden för den svenskbaserade forskningen inom Pharmacia & Upjohn?

Anf. 83 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Pharmacia & Upjohn har ambitionen att fortsätta att satsa på forskning i Sverige. Man planerar just nu en stor investering i ett nytt forskningscentrum i Stockholm.

Pharmacia & Upjohn har i dag ca 1 300 anställda inom forskningsverksamheten i Sverige. Det är en stor och omfattande verksamhet. Man planerar nu en förändring av hela sin produktion som berör alla anläggningar i världen. Den information som jag har i dag tyder inte på att Sverige drabbas mer än någon annan del av världen när det gäller denna förändring.

Jag tror att det är väldigt viktigt att Pharmacia & Upjohn får en bättre fart på utvecklingen av nya produkter om man långsiktigt skall överleva.

Anf. 84 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det senare håller jag helt med om. Samtidigt är vi medvetna om att en ganska stor del av den svenska läkemedelsforskningen har bedrivits inom Pharmacias anläggningar här i Sverige. Det har självfallet skapats en oro av uppgifterna att stora delar av den forskningen skulle komma att flyttas kanske framför allt till USA av skäl som åtminstone de svenska forskarna har väldigt svårt att förstå.

Min fråga till näringsministern är närmast om staten som störste aktieägare bedömer att beslutskriterierna inom företaget är sådana att besluten kommer att fattas på rent rationella grunder.

Anf. 85 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Ja, självfallet kommer besluten att fattas på rationella grunder. Det utgår jag från. Det är också styrelsens uppdrag att fatta beslut på rationella grunder.

Däremot är det inte min bild att företagsledningen planerar en omfattande flyttning av jobb till USA. Forskningschefen har i samtal med mig snarare uttryckt att man inte planerar att flytta ett enda jobb inom forskningsverksamheten till USA. Däremot planeras en förändring. Det handlar om en sammanslagning av dessa ursprungligen tre företag till ett företag, som skall samordna sina resurser. Detta innebär förändringar i Sverige liksom i Italien och USA men också på ett antal andra ställen i världen där man bedriver forskning. Bilden är inte att Sveriges andel av forskningen på något sätt kommer att krympa. Företagsledningen har snarare uttryckt en mycket positiv bild av Sveriges forskningsklimat. Därför planeras denna stora investering i Stockholm. Därför ser vi också att det blir ett djupare samarbete med Karolinska Institutet.

Demonstrationsrätt i Ungern

Anf. 86 EVA GOËS (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till Pierre Schori. Det gäller en rapport som inte står i tidningarna, tyvärr. Men jag har via e-post fått besked från Ungern om att det sker brutala övergrepp mot människor som protesterar mot Natoanslutningen inför en folkomröstning den 16 november. 400 poliser har brutalt och obarmhärtigt slagit ned människor framför det ungerska parlamentet. Av de ungefär 200 demonstranterna är de flesta äldre kvinnor och män. Detta har man inte upplevt sedan 1988.

Jag undrar hur världssamfundet reagerar på sådana här våldsamheter i samband med en folkomröstning. Vi har fått en vädjan om att ta kontakt med vår egen svenska ambassad, eftersom Sverige är ett neutralt land, för att agera i den här frågan. Jag undrar vilken information som har kommit till UD och vad man kan göra i frågan.

Anf. 87 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Den typ av information som Eva Goës framför här har inte nått oss vare sig via e-post eller på något annat sätt. Det skulle förvåna mig om man i Ungern på detta brutala sätt skulle slå ned en demonstration av den arten. Det skulle inte vara lämpligt ur någon aspekt.

Som vi vet är Ungern ett av de länder som har inbjudits att bli medlem i både EU och Nato. Framför allt när det gäller EU-aspekten tar man stor hänsyn till frågor som yttrandefrihet och annat. Jag ser ingen grund för att regeringen skall agera. Om Eva Goës, som är riksdagsledamot, gör det bör hon agera enligt de former som gäller.

Anf. 88 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! De svenska miljöorganisationerna utför ett mycket angeläget arbete både i Sverige och internationellt. För att få stöd i detta arbete får de resurser via statsbudgeten. Det sker via ett anslag som heter Visst internationellt miljösamarbete. Där har varje år i budgetförslaget skrivits in att under anslaget beräknas 3 miljoner kronor, som det har varit, för bidrag till miljöorganisationerna. När jag läste om budgeten häromdagen upptäckte jag till min fasa att detta inte finns med i årets budget. Då tänkte jag att miljöministern kanske har glömt att skriva in detta eller att miljöministern tänker pruta ned hela eller delar av anslaget till de svenska miljöorganisationernas internationella arbete.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 89 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är ju så att Socialdemokraterna och Centern gemensamt har tagit fram både en saneringsplan för hur vi skall sanera ekonomin och också tagit fram vilka besparingar som behöver göras. Detta är en besparing som ligger i budgeten, men som inte innebär att miljöorganisationerna inte har resurser till sitt internationella arbete. Det finns nämligen resurser för det internationella arbetet såväl på Naturvårdsverket som genom Utrikesdepartementet och Sida. Vi har därför tyckt att det är rimligt att man på ett av tre områden kan minska anslaget till miljöorganisationernas internationella arbete.

Anf. 90 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Det är en vrångbild att säga att Centern har varit med på just denna besparing. Vi är överens om ramen, även när det gäller visst internationellt miljösamarbete. Men där finns förvisso annat att pruta på än resurserna till miljöorganisationerna. Miljöministern talar om en delvis prutning. Är det bara delvis som det sker en prutning, eller kommer hela anslaget att skäras bort? Man blir ju orolig därför att det andra stödet som utgår till miljöorganisationerna i Sverige, vilket ligger under en annan anslagspost i miljöbudgeten, minskar från 5 miljoner till 3 ½ miljoner kronor i år. Detta drabbar samma miljöorganisationer. Därför frågar jag mig vad miljöministern och regeringen har emot den svenska miljörelsen och det arbete som den bedriver eftersom man vill minska resurserna på flera ställen i budgeten.

Anf. 91 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är litet uppseendeväckande att Lennart Daléus, som har varit med och diskuterat budgetfrågorna, väljer att göra detta till en fråga under riksdagens frågestund. Men det kan ju vara bra att veta inför framtiden när det gäller överenskommelser med Lennart Daléus.

När det gäller miljörelsens resurser kan jag garantera Lennart Daléus, och framför allt miljörelsen, att det finns goda resurser för miljörelsen. Det finns inom flera andra anslagsposter pengar till det internationella miljöarbetet. Jag ser inget egenvärde i att dela upp miljöorganisationernas internationella miljöarbete på flera olika anslagsposter. Jag

tycker faktiskt att det är bättre att det koncentreras till UD och till Naturvårdsverket.

När det gäller övriga anslag till miljöörörelsen kan vi också konstatera att deras ekonomiska situation avsevärt har förbättrats på grund av de stora lotteriintäkter som numera kommer miljöörörelsen till del och som inte fanns när en del av detta stöd infördes.

Anf. 92 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Vi har naturligtvis inte varit med om att godkänna en strykning av 3 miljoner kronor till de svenska miljöorganisationernas internationella arbete. Dessa anslag finns fortfarande på flera poster i budgeten, men de är nedskurna på alla poster. Det kan inte vara rimligt med hänsyn till det arbete som dessa organisationer bedriver.

Anf. 93 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! När det gäller det internationella samarbetet är mig veterligt vare sig Naturvårdsverkets, UD:s eller Sidas anslag nedskurna.

Kvinnliga ambassadörer

Anf. 94 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Med rätta berömmar vi oss i Sverige av att ha Sveriges mest jämställda parlament. Vi är mäktligt stolta över detta, inte minst vid kontakter med parlamentariker från andra länder. Samtidigt har vi i alla dessa länder beskickningar, som också är ett ansikte utåt för Sverige. Där är det väldigt dåligt ställt med jämställdheten. En överväldigande majoritet av ambassadörerna är män.

Jag har en fråga till jämställdhetsministern om detta. Tänker jämställdhetsministern föreslå några åtgärder för att vi skall kunna få fler kvinnliga ambassadörer?

Anf. 95 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Eftersom vi i regeringen arbetar väldigt intensivt med det som vi kallar för *mainstreaming*, dvs. att vart och ett av oss statsråd på våra respektive områden är ansvariga för jämställdhetspolitiken när det gäller såväl praktiska handlingar som utnämningar föreslår jag att Pierre Schori, som ju är statsråd på UD, svarar på frågan.

Anf. 96 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Vi har inom Utrikesdepartementet anledning att skärpa oss när det gäller jämställdheten. Det finns en intern kritik som vi tar fasta på.

Jag kommer ihåg att det precis före valet fattades ett beslut av Margareta af Ugglas, som då var utrikesminister, om fem poster som alla gick till män. Det var poster som låg precis på nivå under ambassadörsgraden. Jag tycker att detta var ett felaktigt beslut ur jämställdhetsaspekt, för det är just där man måste börja satsa för att omedelbart få till stånd en förändring.

Däremot ser vi en positiv utveckling på lång sikt. Intagningen till UD är nu jämställd. Där råder nästan en kvinnlig dominans. Men vi har an-

ledning att skärpa oss. Det finns inte alltför få kvinnor ute på ambassaderna i och för sig. Vi har en hel del kvinnliga ambassadörer och vi har en kvinnlig utrikesminister, inte minst.

Prot. 1997/98:26
6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 97 ROSE-MARIE FREBRAN (kd):

Fru talman! Då vill jag fråga Pierre Schori om det finns någon strategi för att förbättra på det här området.

Anf. 98 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det finns det inom UD liksom i alla andra departement. Det finns också ett mycket aktivt kvinnligt nätverk som tillsammans med de manliga kollegerna arbetar på att förbättra situationen. Jag tror att vi får framgång först inom fem år på grund av vissa beslut som tidigare har fattats när det gäller nyckelpositioner strax under ambassadörsnivån.

Koldioxidutsläppen

Anf. 99 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern. Den stora klimatkonferensen i Kyoto i Japan närmar sig med stormsteg. I början av december skall regeringsföreträdare från jordens länder träffas för att följa upp Rios klimatkonvention och de åtaganden och program för minskning av utsläppen av växthusgaser som industriländerna har gjort.

EU kommer att driva frågan om minskning av utsläppen. EU har satt upp ett mål för sina 15 medlemsländer på en minskning med 15 %. Det är ambitiöst, och det visar vilket ansvar EU tar i denna fråga. Regeringen har fortfarande inte informerat riksdagen när det gäller hur man avser att agera i Kyoto eller vilken linje man tänker driva. Än mindre har man tagit en diskussion om vilken den svenska hållningen skall vara.

Detta, fru talman, är en mycket intressant och angelägen fråga att diskutera i Sveriges riksdag. Miljöministern har ju tidigare inom ramen för EU-förhandlingarna försäkrat sig om att Sverige skall få *öka* koldioxidutsläppen med 5 %. Alla andra länder i vår omvärld har däremot tuffa krav på sig att *minska* dem, och riksdagen fattade 1993 beslutet att de svenska utsläppen skall stabiliseras till år 2000 för att därefter minska.

Min fråga är: Tar regeringen och miljöministern klimatfrågan på allvar, och kommer regeringen vid konferensen i Kyoto att ta sitt ansvar och agera i enlighet med riksdagens tidigare beslutade målsättning?

Anf. 100 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Klimatkonferensen i Kyoto är en oerhört viktig och mycket avgörande konferens. Det är inte Sverige som enskilt land som är part i Kyoto. Vi agerar i Kyoto genom EU. Därför har det varit väldigt glädjande att se att EU har tagit på sig ett stort ansvar. EU har fattat ett gemensamt beslut om att vi skall minska koldioxidutsläppen i Europa med 15 %. EU – och Sverige har varit med – har drivit det här mycket aktivt internationellt och försökt få de andra parterna att göra motsvarande internationella åtagande. Tyvärr har de andra parterna ännu inte velat göra motsvarande åtagande. Men EU fortsätter att driva på.

Sverige driver de här frågorna aktivt inom EU. En av de frågor som Sverige mycket aktivt har drivit är att vi, förutom att ha procentsatser om neddragning av koldioxidutsläppen, också skall lägga fast ett antal åtgärder som är nödvändiga för att verkligen *få* en minskning av koldioxidutsläppen. Där är Sverige ett av de länder som har gjort mest. Sverige har därmed kunnat bidra med många konkreta förslag i debatten.

Anf. 101 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Nu har ju miljöministern förhandlat fram en ökning för Sveriges del inom ramen för EU:s minskning. Kommer miljöministern att ta en diskussion och informera sig om riksdagens inställning till och syn på denna fråga? Vi ser det ju som väldigt viktigt att vi i Sverige också driver linjen att minska de svenska utsläppen. Och vi vet ju att stängningen av Barsebäck 1 och 2 under en tid kommer att innebära en ökning av fossilt koldioxid – kanske framför allt från Danmark, som inte ens kommer att redovisa utsläppen från sin el-export. Detta är inte riktigt hederligt.

Anf. 102 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! För det första skall man komma ihåg att när EU har gjort en fördelning, innebär inte det att t.ex. Sverige behöver öka sina koldioxidutsläpp. Detta är tvärtom ett förslag från ordföranden. Sverige har inte krävt att få göra några ökade koldioxidutsläpp. Det mål som gäller är riksdagens mål att vi skall stabilisera koldioxidutsläppen till år 2000 och därefter minska. Det målet, som har antagits av riksdagen, ligger naturligtvis fast.

När det gäller vad vi kan göra för att minska koldioxidutsläppen i Europa, kan jag tycka att det är positivt att Moderaterna nu visar ett intresse. Tidigare har man varit mycket negativa både när det gäller en ökning av koldioxidskatten och när det gäller åtgärder mot bilismen och transporterna – som faktiskt är det stora problemet i hela Europa. Det är ett område där man inte kommer till rätta med ökningen av koldioxidutsläppen. Skall vi kunna komma till rätta med ökningen av koldioxidutsläppen, krävs det att alla partier i alla länder också ser till att sätta in åtgärderna där de verkligen behövs. Då är bilismen avgörande.

Anf. 103 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m):

Fru talman! Miljöministern *vet* att det är Moderaterna som har drivit denna fråga ända sedan mitten av 80-talet. Men jag kan ju informera kammaren och TV-tittarna om det också.

Anf. 104 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag har aldrig hört Moderaterna yttra sig i denna fråga innan man började använda det som ett argument när det gäller Barsebäcks nedläggning. Det är ett mycket falskt argument eftersom vi har redovisat en rad åtgärder som gör att Barsebäcks nedläggning *inte* kommer att innebära några ökade koldioxidutsläpp.

Anf. 105 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Nu är det ju så, miljöministern, att Sverige enligt Naturvårdsverket inte klarar koldioxidmålen. Det är intressant att veta om miljöministern nu officiellt har övergivit målen. Hon sade att målen låg fast. Men finns det då något konkret åtgärdsprogram som miljöministern är beredd att lägga fram för att komma till rätta med biltrafiken, vägtrafiken, som står för ökningen av koldioxidutsläppen?

Anf. 106 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är viktigt att komma ihåg att när Naturvårdsverket har beskrivit effekterna för framtiden av koldioxidökningen, har man sagt att detta gäller om inga åtgärder vidtas. Men i verkligheten har vi planerat en rad åtgärder för att minska koldioxidutsläppen. Näringsministern har lagt fram en rad förslag på energiområdet. Det gäller energieffektivisering, övergång till biobränslen och annat som skall minska koldioxidutsläppen. Vi lägger fram förslag som skall minska koldioxidsutsläppen när det gäller transporterna. Vi lägger fram förslag om ekonomiska styrmedel som skall minska koldioxidutsläppen.

Med alla åtgärder som nu vidtas räknar jag också med att vi kommer att kunna uppfylla de mål som vi har satt upp när det gäller koldioxidutsläpp.

Anf. 107 ANNIKA NORDGREN (mp):

Fru talman! Nu är det ju så att inga prognoser visar på några som helst minskningar av koldioxidutsläppen, och det är mycket oroande. Miljöministern sade här att det är vägtrafiken som står för ökningen. Då kan vi inte i denna fråga åberopa näringsministern. Vad har miljöministern för konkret strategi för att minska vägtrafiken?

Anf. 108 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! När det gäller transporterna, har ju regeringen arbetat mycket med att få ett miljöanpassat transportsystem. En viktig del av det är också att vi skall minska koldioxidutsläppen. En del i det arbetet, den kanske mest avgörande delen på sikt, handlar om att vi skall få bränslesnålare bilar. Vi skall naturligtvis också få bättre kollektivtrafik i storstäderna. Flera av de trafiköverenskommelser vi har genomfört har syftat till det. Men vi kommer att fortsätta att behöva bilen i glesbygd. Därför måste vi också få bränslesnålare bilar. Där har vi nu en överenskommelse om att man skall bli minst 25 % bränslesnålare till år 2005. Det betyder en hel del för koldioxidutsläppen. Vi räknar med att den svenska bilindustrin skall kunna klara en ännu bättre bränsleeffektivitet än så.

Anf. 109 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Göteborg Energi har sedan 1991 haft tillstånd att uppföra ett fossilgaseldat kraftvärmeverk. Detta tillstånd löpte ut den 31 december 1996 utan att man hade byggt det här verket. Man har nu begärt förlängning av tillståndet till den sista december 2002.

Det här verket kommer att släppa ut 600 000 ton koldioxid per år. Har man fått detta tillstånd?

Anf. 110 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Såvitt jag känner till, ligger denna ansökan inne. Den är därmed under beredning i Regeringskansliet. Därför kan jag inte uttala mig om detta konkreta fall.

Anf. 111 TORSTEN GAVELIN (fp):

Fru talman! Anser miljöministern att ett tillstånd att uppföra ett fossilgaseldat kraftvärmeverk i Göteborg som släpper ut 600 000 ton är förenligt med en ekologiskt hållbar utveckling och med riksdagens beslut om klimatpolitiken och koldioxidmålet?

Anf. 112 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Som Torsten Gavelin väl vet kan jag inte uttala mig om ett ärende som är under beredning. Torsten Gavelin får vänta tills ärendet är klart.

Anf. 113 TALMANNEN:

Med detta är riksdagens frågestund för denna gång avslutad. Dessvärre har det inte varit möjligt att ge alla dem som har velat ställa frågor plats i dagens intensiva frågestund. Jag tackar er alla för visat intresse. Jag tackar också för regeringens medverkan i svaren här i dag.

7 § Svar på interpellationerna 1997/98:22 och 24 om tunnelbygget genom Hallandsåsen

Anf. 114 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Sten Andersson har frågat kommunikationsministern om Banverkets agerande, när det gäller grundvattensänkning vid tunnelbygget genom Hallandsåsen, beror på att man erhållit underhandsbesked från regeringen eller Kommunikationsdepartementet om att grundvattensänkningen kommer att godkännas och vilka åtgärder statsrådet är beredd att vidta i syfte att understryka för statliga myndigheter vikten av att följa gällande lagstiftning.

Marianne Samuelsson har frågat statsministern vad ministern avser att vidtaga för åtgärder för att handläggningen av anmälningar av miljöbrott skall gå snabbare och för att kraven på MKB vid större anläggningsarbeten skall bli tydligare. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara, och jag har valt att besvara interpellationerna i ett sammanhang.

Banverket har av Vattendomstolen genom dom den 24 november 1992 fått tillstånd till bortledande av inträngande grundvatten i bergtunnel genom Hallandsåsen. I dom den 23 maj 1995 gav Vattendomstolen tillstånd till att även bortleda inträngande grundvatten i mellanpåslaget och arbetstunneln. Dessa ärenden har således inte varit föremål för regeringens prövning. Varken riksdag, regering eller någon annan myndighet får bestämma hur en domstol skall döma i det enskilda fallet, vilket heller inte skett i detta fall.

I en tredje ansökan har Banverket begärt att få tillstånd till ytterligare bortledning av vatten. Denna ansökan har Vattendomstolen överlämnat

till regeringen för prövning. Ärendet handläggs på Miljödepartementet, som beviljat Banverket anstånd med att inkomma med slutligt yttrande till den 10 november 1997. Regeringen har ännu inte fattat något slutligt beslut i ärendet. Banverket är skyldigt att följa tidigare vattendomar till dess att ett nytt beslut meddelas i ärendet. Först när ett beslut är offentligt meddelas parterna dess innehåll. Naturligtvis har det inte förekommit någon underhandsinformation från berörda departement eller regeringen till Banverket.

Jag har inhämtat att Länsstyrelsen i Skåne län anser att Banverket bryter mot tillståndsplikten i vattenlagen genom att fr.o.m. december 1996 bortleda mer grundvatten än vad vattendomen medger. Länsstyrelsen har därför överlämnat ärendet till åtalsprövning, och åklagarmyndigheten har under våren 1997 beslutat att inleda förundersökning. Numera är alla misstankar om brott mot brottsbalken, kemikalielagstiftningen, vattenlagen etc. samlade i en förundersökning.

Vad som exakt har hänt vid Hallandsåsen, vilka fel som har begåtts och vem som har gjort sig skyldig till dem får förundersökningen visa.

Den kommande miljöbalken innebär en skärpt och samordnad miljölagstiftning samt en effektivare tillsyn. I balken understryks tillsynsmyndigheternas ansvar. Tillsynsmyndigheterna skall samarbeta med varandra och med statliga och kommunala organ som fullgör uppgifter av betydelse för tillsynsverksamheten. Vidare skall tillsynsmyndigheterna anmäla överträdelse av bestämmelser i balken eller i föreskrifter som meddelats med stöd av balken till polis- eller åklagarmyndigheten, om det finns misstanke om brott. Jag kan inte nog understryka vikten av att tillsynsmyndigheten samt polis- och åklagarmyndigheter samordnar sina resurser och samarbetar för att åstadkomma ett så effektivt beivrande av brott mot miljön som möjligt.

Jag har tillsatt en arbetsgrupp som med anledning av införandet av miljöbalken skall belysa tillsynens innehåll, former och inriktning samt samspelet med verksamhetsutövarnas egenkontroll. Uppdraget skall redovisas den 31 januari 1998.

En ekobrottsmyndighet är under bildande. Enligt min mening är det angeläget att åtminstone kvalificerade miljöbrott placeras där.

När Banverket i ett beslut av regeringen den 5 mars 1992 fick tillstånd till expropriation av mark för omläggning av Västkustbanan i tunnel genom Hallandsåsen fanns en miljökonsekvensbeskrivning som underlag.

Kravet på miljökonsekvensbeskrivningar är dock tydligare i dag. Enligt lagen om byggande av järnväg gäller att en järnvägsplan innehållande en miljökonsekvensbeskrivning skall upprättas och föregå byggande av en järnväg. Lagen trädde i kraft den 1 februari 1996 och var således inte gällande när tunnelbygget genom Hallandsåsen påbörjades. Om tunnelbygget hade påbörjats i dag hade projektet prövats enligt den lagen.

Regeringen föreslår i lagrådsremissen med förslag till miljöbalk att miljökonsekvensbeskrivningar skall kunna krävas i flera fall än vad som gäller i dag och att reglerna för innehållet i en miljökonsekvensbeskrivning skall bli mer specificerade. Bl.a. kommer det att krävas miljökonsekvensbeskrivningar vid de tillåtlighetsprövningar som regeringen skall göra av anläggande av järnvägar. I remissen föreslår regeringen också att allmänhetens möjligheter att påverka skall förstärkas genom ändringar i processen kring miljökonsekvensbeskrivningar. Ett tidigt samråd skall

Prot. 1997/98:26

6 november

*Fel! Okänt
växelargument.*

hållas med enskilda, som särskilt berörs, och länsstyrelsen långt innan en ansökan görs och miljökonsekvensbeskrivningen upprättas. För verksamheter som kan antas ha betydande miljöpåverkan skall ett förfarande med miljökonsekvensbedömning genomföras. Denna bedömning innebär ett utvidgat samråd med fler myndigheter och en bredare allmänhet.

Regeringen har den 20 oktober i år beslutat att tillsätta en kommission som bl.a. skall utvärdera orsaken till de skador och olägenheter för miljön som har uppkommit och i det sammanhanget analysera besluten. I kommissionens arbete skall även ingå att analysera beslutsprocessen och myndigheternas roll samt att lämna förslag på åtgärder som behövs för att liknande händelser skall kunna undvikas i framtiden.

Anf. 115 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Vi har med Hallandsåsen sett den största miljökatastrofen i Sverige under lång tid, och vi har väl fortfarande inte kunnat överblicka följderna av det vi hittills sett. Vi har en grundvattentäkt som är grundvatten för stora områden – hur stora tror jag inte någon riktigt vet.

I det här området har det sprutats in kemikalier, och man kan inte svara på hur långt in i berggrunden de kemikalierna finns i dag.

Det visar med all tydlighet vikten av att vi i det här landet har en miljölagstiftning som fungerar och en rättsprocess som gör att miljömål beaktas med någon form av förtur så att det inte blir som i fallet Hallandsåsen, där Miljöpartiet gjorde en polisanmälan redan i december. Från åklagarmyndigheten säger man att detta är ett vanligt rutinfall. Det innebär att trots att länsstyrelsen i februari utdömde vite för att man överskred Vattendomstolens dom har ingenting hänt.

Detta har legat som ett rutinfall. Jag är övertygad om att om detta varit ett fall som man tagit upp hade vi inte behövt se det vi ser i dag. Då hade det uppmärksamrats att man tagit ut mer vatten än man skulle och att det inte fungerar. Därmed har man också tagit till metoder för att täcka berget så att det inte läcker vatten. Detta borde man egentligen ha miljöprövat innan man fattade beslut.

Jag är glad att det nu ser ut som om vi kan komma till skott och kanske få en miljölagstiftning som kan täcka sådana här problem.

Jag saknar i svaret en ordentlig beskrivning av hur ministern ser på handläggningen av miljöbrott. Skynda på, sägs det. Men i praktiken hänvisar man ju till bristande resurser på åklagarmyndigheten. Det kan inte vara rimligt att ett miljöbrott skall dra ut på tiden upp emot ett år innan man anser sig hinna ta upp ärendet. Det måste till ordentliga resurser för att klara detta, och en tydlig prioriteringsordning. Hur klassas miljöbrott i förhållande till andra brott?

När det gäller ekobrottsmyndigheten undrar jag: Hur blir det med miljöbrott i förhållande till ekonomisk brottslighet där man ganska tydligt kan räkna pengarna och kostnaderna på ett helt annat sätt än när det gäller miljösidan? Jag skulle vilja höra om ministern inte är orolig just för att det finns risker i det här, att man lättare ser att det var fråga om ett stort ekonomiskt brott som man måste ta itu med. Sedan är det frågan om miljön och att en vattentäkt kan skadas, vilket kanske innebär att hela Skånes vattenområde är skadat i framtiden. Det kan man inte se konsekvenserna av, och därmed prioriterar man inte ett sådant ärende. Hur

skall vi få en tydlighet i detta, där miljöbrott faktiskt prioriteras? Jag skulle vilja ha ett tydligt svar på den frågan.

Prot. 1997/98:26
6 november

Anf. 116 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag tycker att det är litet dålig stil av statsrådet att försöka glida undan den här frågan genom att skylla på dåvarande miljölagstiftning. Det är bortförklaringar, där det sägs att det inte fanns någon ledning på Banverket. Men där fanns i alla fall en tillförordnad chef. Har det verkligen inte tagits några kontakter mellan Banverket och departementet under den långa tid som trots allt har gått?

Fru talman! Jag skrev litet provokativt och frågade om Banverket hade fått underhandsbesked om att man fick göra den grundvattentappning som man gjorde. Jag får här svaret att Banverket inte har fått det.

Jag skrev detta därför att det är förvånansvärt att en statlig myndighet som Banverket medvetet kan bryta mot gällande regler. Vi kan göra ett spektrum och fundera över hur man skulle ha reagerat om andra statliga myndigheter hade gjort exakt samma sak. Banverkets agerande i det här fallet är ju närmast skandalöst.

I juni månad 1997 skickade Vattendomstolen en begäran till regeringen att regeringen skulle ta ställning i den här frågan. Svaret kommer i bästa fall i januari 1998, trots att alla vet att problemen är stora nere vid Hallandsås.

Nu skall det bli en förundersökning, och en kommission skall tillsättas. Det är förvisso bra, därför att här finns alldeles för många frågetecken som behöver rätas ut.

Varför var det tyst så länge? Jag skrev den första frågan i riksdagen till statsrådet Uusmann i somras. Det var ingen som officiellt hade kontaktat riksdag eller regering tidigare, trots att problemen hade funnits under lång tid nere på Hallandsås. Berodde det på att det gjorts några konstiga avtal där nere? Jag vet att Banverket och Skanska har ett stort ansvar, men det finns också andra, t.ex. lokala politiker. Banverket sade i en tidning häromdagen att man inte placerade tunneln på bästa stället och att det fanns skäl till det. Berodde det kanske på att det skulle bli en ny järnvägsstation i Båstad? Vilket ansvar har SJ?

För det första vill jag fråga statsrådet: Om en myndighet som lyder under ett departement uppenbart begår ett lagbrott, bör då inte ett statsråd ingripa? Det kan väl inte kallas ministerstyre?

För det andra vill jag fråga: Är det verkligen så, som man kan befara, att det inte förekom någon som helst kontakt mellan Kommunikationsdepartementet – som i och för sig inte är statsrådets departement – och Banverket under hela den här tiden fram till september i år?

Anf. 117 LENNART DALEUS (c):

Fru talman! Jag skall koncentrera mig på den del av svaret där miljöministern talar om att den ”kommande miljöbalken innebär en skärpt och samordnad miljölagstiftning”. Jag är inte riktigt säker på vad som menas med ”den kommande miljöbalken”, om det är utredningen, det som har varit en lagrådsremiss eller det material som miljöministern håller på att skriva tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Men jag antar att det är det som miljöministern har gett offentlighet åt på olika sätt.

**Fel! Okänt
växelargument.**

I det aktuella fallet kan man med tillämpning av det förslaget se att situationen inte är helt enkel. Möjligheten för en åklagare att agera i fallet med Hallandsås skulle nämligen bli beroende av att man kan visa att det är en näringsidkare som har agerat och som skulle kunna ådömas en sanktionsavgift. Om det är på det sättet, och om en sanktionsavgift kan utdömas, skall åklagaren inte väcka åtal annat än i undantagsfall, enligt det här förslaget. Till slut kan det landa i att sanktionsavgiften inte blir aktuell därför att den inte nyttjar någonting till – återigen enligt det förslag som miljöministern arbetar med.

Fru talman! Den här iakttagelsen i just det fall som interpellationen gäller har lett erfarna åklagare på miljöområdet till att konstatera att uppskattningsvis 75 % av miljöbrotten försvinner från våra domstolar, enligt nuvarande lagstiftning. Dels försvinner de ur miljölagstiftningen med den som grund, dels försvinner de ur brottsbalkens bestämmelser.

Det är litet svårt att förstå detta, fru talman. I fallet med Hallandsås kan en sanktionsavgift aktualiseras, men om den aktualiseras omöjliggörs å andra sidan åtal annat än i undantagsfall. Det kan då visa sig att sanktionsavgiften inte kan komma att utdömas därför att den inte nyttjar någonting till. Om situationen är så komplicerad, som jag i korta ordalag försökte beskriva, har jag svårt att förstå hur man kan kalla en kommande miljöbalk för "en skärpt och samordnad miljölagstiftning". Jag tror att i människors medvetande på miljöområdet är uppfattningen den att miljöbrotten måste beivras starkare och strängare och att det måste finnas en tydlig grund för att skärpa beivrandet av miljöbrott.

Om min beskrivning är korrekt i fråga om sanktionsavgifter och möjligheten att driva ett åtal, såsom i Hallandsåsfallet med den lagstiftning som skall komma, enligt vad jag har läst i tidningarna, och om miljöministern gör samma bedömning som erfarna miljöåklagare har gjort, nämligen att i storleksordningen 75 % av miljöbrotten nu kommer att lyftas ur domstolarna, samt om miljöministern håller med mig på de två punkterna vill jag fråga henne: Kan miljöministern förklara litet närmare för mig hur hon kan betrakta den kommande miljöbalken som en skärpt miljölagstiftning?

Anf. 118 MARGITTA EDGREN (fp):

Fru talman! Jag vill anknyta till Sten Anderssons inlägg, där han frågar hur man kan utkräva ansvar för detta.

Jag var för ett par veckor sedan tillsammans med Lars Leijonborg på Hallandsås och pratade med många människor, partikamrater och andra. Det finns en uppgivenhet, som också beror på att de upplever att det är brist på respekt för det folkliga vetandet. De boende där har sett att man tar ut oerhört mycket mer vatten än vad man har tillstånd till, att grundvattnet sjunker oerhört mycket. De ser det på djuren, på sig själva och på växterna osv. Människor har hört av sig till sina egna politiker, och de har pratat med varandra.

Det är den här situationen som vi måste ta till oss: Hur reparerar vi den brist på respekt för dem som de upplever? Hur återställer vi det förtroende som vi vill att de skall ha för de lagar och de domar som skall reglera detta område?

Då vill jag fråga miljöminister Anna Lindh: Upplever Anna Lindh att en minister har de verktyg som krävs för att kunna utkräva ansvar av de

myndigheter som har överträtt t.ex. vattendomarna? Det är min enkla fråga.

Prot. 1997/98:26
6 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 119 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Det här ärendet har vi debatterat vid några tillfällen nu, och för egen del har jag tagit upp flera aspekter. Jag skulle bara vilja ha ytterligare förtydliganden på en punkt. Jag vill gräva litet djupare i detta. Det gäller regeringens kunskap kring det s.k. mellanpåslaget. I april 1996 skapade regeringen förutsättningar för att göra den här genombrytningen uppe på åsen genom att tillskjuta 95 miljoner. Redan då fanns det stora problem med vattenfrågan.

Miljöministern har tidigare hänvisat till en skrivelse från Banverket. Jag vill fråga om det tillsammans med den skrivelsen inte fanns någon miljökonsekvensbeskrivning. Det gällde faktiskt ett stort nytt projekt uppe på åsen, som får stora miljökonsekvenser. Fanns det ingen form av miljökonsekvensbeskrivning där man tog upp vattenfrågan?

Om det inte fanns någon sådan faller de berömmande ord som ministern har framfört om järnvägslagen, som faktiskt trädde i kraft redan den 1 februari samma år – 1996. Den var i kraft när det nya stora projektet kom till.

Fanns det ingen tillstymmelse till miljökonsekvensbeskrivning? Enligt min uppfattning borde det ha funnits en sådan redan i enlighet med tidigare lagstiftning vid mellanpåslaget. Om det inte fanns någon miljökonsekvensbeskrivning undrar jag varför den nya järnvägslagen inte bidrog till att man fick fram en sådan.

Anf. 120 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Om jag börjar med Marianne Samuelssons frågor kan jag säga att det är viktigt att man får en bra handläggning av miljöbrott. Jag kan naturligtvis inte kommentera tiderna i de enskilda fallen, men jag kan generellt säga att det är viktigt att man prioriterar miljöbrott och den sortens frågor vid myndigheterna.

Jag tror att skälet till att vi i många fall har sett att man inte har prioriterat miljöbrotten tillräckligt är att det har varit svårt att ha kunskap om miljöbrott. Det har varit en ibland oklar lagstiftning. Det har varit svårt att veta hur man går vidare. Det har kort sagt inte varit områden som har varit tillräckligt tunga i domstolarna.

Det beklagar jag. Jag tror att detta förändras. Jag är övertygad om att det förändras i och med den nya miljöbalken, där vi får en sammanhållen tydligare lagstiftning. Vi får miljödomstolar, och vi kommer att få helt andra möjligheter att helt enkelt höja statusen för miljörätten och därmed också, tror jag, för hanteringen av miljöbrotten.

Fru talman! Lennart Daléus talar om miljöbalken och nämner vad erfarna miljöåklagare säger. Det finns *en* åklagare som har hävdat detta. Jag menar att Lennart Daléus beskrivning inte är korrekt. Det är inte så att en stor andel kommer att falla bort. Problemet i dag är dessutom inte att för många fall går till åtal och dom. Problemet är att man *inte* väcker åtal eller att dom *inte* faller. Därför är det viktigt att se till att vi får fram ärenden till domstolarna. Jag tror att miljöstraffsavgifter är viktigt, för det handlar om att behandla de fall som mer eller mindre gäller ordnings-

förseelser på ett annat sätt. Därmed kan man koncentrera sig på det som verkligen är miljöbrott.

Jag vill inte heller här föregripa polisutredningen vad gäller Hallandsåsen, men jag kan konstatera att vårdslöshet med kemikalier definitivt inte är någon ordningsförseelse. Det handlar inte om miljöstraffsavgifter. Det är ett traditionellt miljöbrott – ett kemikaliebrott. Straffpåföljden är då böter eller fängelse. Det är inte något som man skulle vilja kalla ordningsförseelse.

Sten Andersson, fru talman, undrar om myndigheterna skall följa lagarna. Det är självklart att myndigheterna skall följa lagarna. Regeringen följer grundlagen. Därmed skall vi heller inte styra myndigheterna. Myndigheterna är självständiga. Regeringen föregriper heller inte domstolsbeslut. Det framgår mycket tydligt av grundlagen.

Margitta Edgren anknöt till denna diskussion. Jag förstår att det är ett väldigt stort problem. Jag tror att det tar lång tid innan vi får tillbaka förtroendet från invånarna i regionen på grund av de problem som har inträffat. Jag tror att vi får arbeta väldigt hårt, både från den politiska sidan och från myndigheterna och andra, för att få tillbaka förtroendet.

Jag förstår att människor är upprörda. Problemet är att vi från regeringens sida måste förutsätta att myndigheter och andra följer lagen. Vi förutsatte att Banverket följde lagen. Det hade en vattendom. När lagen inte följs får man gå den rättsliga vägen, och det är därför ärendet är föremål för polisutredning.

Jag ser att min taletid är ute, så jag får återkomma till Dan Ericssons fråga.

Anf. 121 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det är naturligtvis mycket angeläget att vi får en miljölagstiftning som fungerar och att miljömål handläggs så att något liknande det som skett på Hallandsåsen inte upprepas. Hade ärendet handlagts på det sätt som är riktigt för miljömål som har polisanmälts, nämligen snabbt, hade vi kanske sluppit den katastrof vi ser nu. Det tycker jag är viktigt att vi har med oss. Skall vi kunna återupprätta förtroendet för miljölagar och för miljöaspekterna i politiken gäller det nog att se till att politiken verkställs på ett sätt som gör det möjligt.

Litet bekymmersamt är det att länsstyrelsernas möjlighet att kontrollera enligt Riksrevisionsverket tydligen inte heller fungerar riktigt som det var tänkt. Man har så många ärenden att man inte längre hinner med allt.

Det jag tycker är viktigt att poängtera är att man inte har följt upp vattendomen. Varför gjordes det ingenting? När vi var på studiebesök på platsen var det första vi såg att selekteringsdammarna, som enligt vattendomen skall vara fyra stycken, bara är tre. Vi kunde heller inte se att infiltreringsanläggningen ser ut som det står i vattendomen att den skall göra. Det ser faktiskt ut som om det bara finns ett rör rakt ut till korna på ängen, som dricker av vattnet.

Det är förfärligt. Det är någonting som har brustit. Dels har man inte följt den dom man har ålagts att följa, dels har det förmodligen inte skett någon kontroll. En sådan enkel tydlig sak måste massvis av områdets politiker ha sett tidigare. De borde ha påpekat detta. Det är förvånande

att det bara är mitt parti som har haft denna kritiska inställning och inte trott att det skulle gå att hantera bygget på ett miljömässigt bra sätt.

Det parti som har den reella makten i Båstad – Centerpartiet tror jag att det är – har varit väldigt tyst i denna fråga. Det bekymrar mig. Jobben, t.ex., är tydligen viktigare än miljöaspekterna. Det görs inte ens en kontroll av något som kan ses med blotta ögat. Det finns säkert massor av saker på miljösidan som inte går att se, men det går i detta fall att se att man inte har gjort som det stod i miljödomen. Det tycker jag är ganska skandalöst.

Det har från början saknats en så ordentlig kontroll att man direkt har kunnat säga ifrån. Detta, och det faktum att det pumpas upp ännu mer vatten, tyder på att det inte fungerar enligt de miljömål som är uppsatta. Det borde ha funnits en möjlighet att kräva en miljökonsekvensanalys av helheten. Det går inte ens att klara den lilla del som det har fattats miljöbeslut om.

Var har ministern och regeringen möjlighet att ingripa? Det måste ändå ha funnits signaler om delarna i helheten. Vattendomen har överlämnats för vidare hantering till regeringen. Varför har det inte hänt någonting? Varför har man inte dragit åt bromsen? Varför har man inte kunnat reagera? Det borde vara en självklarhet att den möjligheten finns och att det inte uppfattas som ministerstyre. Om man som företrädare för folket inte kan reagera i tid brister lagstiftningen.

Anf. 122 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det är inte ofta jag är överens med Marianne Samuelsson, men detta är undantaget som bekräftar regeln. Jag delar hennes uppfattning om det lokala ansvaret. Det kommer förhoppningsvis fram när kommissionen lägger fram sitt slutbetänkande.

Det producerades stora rubriker i och med att man upptäckte tättningsmedlet, men det är en statlig myndighets handlande med den olagliga grundvattensänkningen som som får de långsiktiga negativa konsekvenserna.

Fru statsråd! Är det verkligen så illa? Statsrådet är ju i varje fall på papperet chef för en statlig myndighet. Kan hon då inte gå in och påtala för generaldirektören att det här inte stämmer med lagstiftningen och att det absolut måste vara fel? Är det så att vår grundlag förbjuder det? Jag tycker att det skulle vara svårt att försvara ett sådant ställningstagande.

Det är litet konstigt att diskutera det här med Anna Lindh, som inte ansvarar för det departement som jag tog upp i min interpellation. Är det så att man singlar slant på Regeringskansliet när man skall besvara interpellationer? Om detta hade hänt på Anna Lindhs eget departement, hade hon då inte ansett att det till del berodde på dåliga kommunikationer?

Jag hade också en annan fråga som inte heller berör Anna Lindh, eftersom det inte gäller hennes departement, men jag kan i stället fråga om hon kan tänka sig att generellt medverka till ändrade rutiner vad gäller rapportering fram och tillbaka mellan departement och myndigheter.

Anf. 123 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag skall uppehålla mig litet till vid miljöbalken. Anledningen är att om vi får ett förslag till miljöbalk under december kommer

vi i riksdagen att ha väldigt bråttom med hanteringen av den. Därför tar jag nu tillfället att försöka tränga in litet mer i vad miljöbalksförslaget egentligen handlar om.

Det hela blev ytterligare litet mer oklart genom miljöministerns inlägg nyss. Har jag fel i att om man från åklagarhåll vill driva Hallandsåsärendet måste man först klara ut om det är en näringsidkare som har ägnat sig åt detta, så att man har någon att rikta en sanktionsavgift mot? Om det är fråga om en näringsidkare kan åklagaren inte väcka åtal. Är det korrekt? Åtal kan inte väckas såvitt inte fängelse kan utdömas som straff, och det skulle i det här fallet, även med kommande lagstiftning, vara osannolikt. Det jag undrar är om det är möjligt att gå vidare med åtal även i de fall då sanktionsavgift enligt miljöministerns kommande förslag kan utdömas. Möjliggör miljöministerns förslag alltså att åtal kan väckas även om inte fängelsestraff kan utdömas? Är inte summan av det jag säger, miljöministern, att det genom det nya förslaget sker en avkriminalisering av miljöbrott?

Anf. 124 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Marianne Samuelsson tog upp en viktig fråga, nämligen tillsynen. När vi får en ny, bra och sammanhållen miljölagstiftning är det viktigt att vi också skärper tillsynen på alla nivåer. Tyvärr tror jag att också tillsynen, som så mycket annat, har blivit lidande av de senaste årens väldigt hårda ekonomiska verklighet. Det är alltså viktigt att vi skärper tillsynen på alla nivåer.

Det är också viktigt att komma ihåg att i det fall vi diskuterar, Hallandsåsen, utövade kommunen sitt tillsynsansvar. Man hade reagerat mot den här kemikalien. Användningen av kemikalien gick för fort, annars hade kommunen som tillsynsmyndighet förmodligen ingripit och stoppat användningen av Rhoca-Gil. Man hade emellertid inte informationen tillräckligt tidigt. Jag tycker alltså att kommunen i det här fallet gjorde ett bra arbete när det gäller tillsynen.

När det gäller vattenfrågorna var det länsstyrelsen som utövade tillsynen. Den lämnade över det till åklagare. Vi får se vad gäller vattendomen om den hantering som skett har varit korrekt eller inte. De tidigare domarna har inte alls kommit till regeringen. Regeringen har alltså inte haft med dem att göra.

Den senaste överlämnades i somras till regeringen för regeringens avgörande. När regeringen får en förfrågan om en sänkning av grundvattennivån måste vi höra myndigheter och experter. Vi fick en förfrågan under sommaren, och vi skickade t.o.m. samma dag ut den till ansvariga myndigheter för att få in remissvar. Innan remisstiden ens var över hade det som hände på Hallandsåsen inträffat. I det läget valde vi att bevilja Banverkets begäran om anstånd ytterligare en månad. I det läget förstår jag att Banverket behövde en månad till på sig för att fundera över hur arbetet skall bedrivas i fortsättningen. Det var rimligt att förlänga den tiden, att ge Banverket en månads anstånd. Något som hade varit direkt farligt i det här läget hade varit att försöka hasta fram en lösning av hur man skall förhindra vattnet att tränga ut. I så fall hade vi riskerat fler miljömässigt olämpliga lösningar. Den här frågan måste de nog bereda ordentligt i Banverket.

Dan Ericsson har fått vänta på svar på sina frågor. Nej, Kommunikationsdepartementet hade ingen anledning att reagera när man fick en begäran och beslut fattades om 95 miljoner kronor. Det som skedde var att Banverket gavs rätt att från anslaget Nyinvesteringar i stombjörnvägar till Vägverket utbetala 95 miljoner kronor för att finansiera utbyggnaden av vissa länsvägar. Det här var alltså en gemensam hemställan från Banverket och Vägverket, som Jan Brandborn och Monica Andersson hade undertecknat. Det fanns ingenting i detta om vare sig påverkan av grundvatten, påverkan av ytvatten eller användning av kemikalier. Det fanns därför ingen anledning för Kommunikationsdepartementet att resa de frågorna, eftersom det inte förelåg några sådana antydningar om tvivel i den ansökan och det underlag man fick in.

Anf. 125 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag har en kompletterande fråga. Det gäller länsstyrelsens roll. Länsstyrelsen är ju regeringens förlängda arm i fråga om kontrollen i det här sammanhanget. I vattendomstolsbeslutet står det att man i samarbete med länsstyrelsen skall se över frågan om cementeringsdammarna. Då bör ju länsstyrelsen också veta att man inte följer Vattendomstolens dom. Har det meddelats till regeringen att man här har valt en annan modell, med tre dammar i stället för fyra? I ministerns svar står vad gäller den tredje ansökan som överlämnats till regeringen att Banverket är skyldigt att följa tidigare vattendomar, till dess nytt beslut meddelas i ärendet. Men vid det laget visste ju regeringen att tidigare vattendomar inte följdes. Varför agerade regeringen inte då?

Kan det verkligen vara så att man får beskedet, man läser papperet men man agerar inte? I så fall, om myndigheter och politiker inte agerar, är det ju något som brister. Det gör mig upprörd, arg och ledsen att det skall behöva vara så. I papperet kan man läsa att det överlämnats. Där står också tydligt att till dess gäller tidigare beslut. Samtidigt vet vi att i det läget visste alla att det beslutet inte följdes, eftersom det fanns en polisanmälan och det fanns ett vitesföreläggande från länsstyrelsen. Då borde man ha haft anledning att agera när det nya ärendet dök upp. Det måste finnas ett instrument som gör att man kan agera. Varför gör det inte det? Det kan väl inte vara så att det bara är fråga om slapphet, att man ser på papperet och sedan lägger det åt sidan och säger att det är rutinärendet?

Anf. 126 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag fick inga svar på mina frågor om hur mycket statsråden kan lägga sig i. Det sägs ofta i debatter här i kammaren att det är viktigt med politiker i myndigheternas styrelser för att dessa skall kunna rapportera till riksdagen och regeringen. Efter vad jag förstår finns det politiker även i Banverkets styrelse. Vilken återrapporteringsaktivitet de har ägnat sig åt är hittills väl dolt.

Om detta hade hänt på någon myndighet som sorterar under statsrådet Lindh, hade hon då inte blivit irriterad över att myndigheten lät sådant försiggå? Hade det varit ministerstyre om hon hade gått och frågat: Vad är det ni håller på med för någonting här? Jag tycker inte, rent logiskt, att en sådan förfrågan kan handla om ministerstyre.

I juni månad överlämnade alltså Vattendomstolen det här till regeringen. Sedan är det Banverket som är den stora boven i sammanhanget. Det är där man sedan inte blir färdig. Banverket orsakar genom sin förse- ning att det dröjer ytterligare fyra veckor. Det dröjer alltså sex sju måna- der att få ett utslag i en så pass viktig fråga. Och då har ändå Vattendom- stolen gjort sitt ställningstagande och vill bara att det skall bekräftas eller förkastas av regeringen.

När jag följer den här debatten, och det gör jag som skåning rätt så mycket, får jag uppfattningen att statsrådet och hennes kolleger försöker fokusera kritiken i första hand mot Skanska. Men huvudansvarig entre- prenör för hela det här projektet är faktiskt Banverket. Det är Banverket som bär huvudansvaret, enligt de flestas uppfattning.

Anf. 127 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Miljöministern säger att regeringen inte hade någon an- ledning att reagera på den skrivelse som man fick från Banverket och som låg bakom regeringens beslut att skjuta till 95 miljoner. Miljömi- nistern vet mycket väl att det var kommunen som ställde de här kraven för att man skulle tillåta manövern med ett mellanpåslag. Och detta är ju ett stort projekt. Det är ett nytt stort projekt i det sammantagna Halland- såsprojektet.

Min fråga är: Täckte verkligen inte dåvarande lagstiftning, som vi har fortfarande, kravet att det skulle vara en miljökonsekvensbeskrivning vid ett sådant här nytt projekt som mellanpåslaget är? Är miljöministern beredd att låta någon av sina jurister titta på detta? Då bär ju faktiskt regeringen ett delansvar om man inte krävde detta i det här läget.

Man hade inte anledning att reagera, säger man från regeringens sida. Men det här var ju ett stort projekt med stora konsekvenser, och proble- met med vattnet var känt. Det kanske var så att det *fanns* anledning att reagera – inte minst mot bakgrund av den lagstiftning som gäller.

Den andra delfrågan gällde den nya järnvägslagen, som miljömi- nistern har lagt fram och som dessutom hade trätt i kraft vid det här till- fället. Inte heller den har alltså påverkat regeringen att reagera på något sätt. Då visar det sig ju att den kanske inte är så till fyllest som miljömi- nistern har antytt.

Anf. 128 Miljöminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det här blir delvis en litet rörig debatt. Det är viktigt att understryka en gång för alla att det inte går att lämna svar på och kom- mentera alla de frågor och inlägg som görs, eftersom regeringen inte får ta över polisutredning och inte heller får styra myndigheterna. Om rege- ringen försökte agera polis i det här fallet, försökte föregripa polisutred- ningen eller gå in i myndighetsarbetet skulle jag bryta mot grundlagen, och det vill jag inte.

Däremot har jag sagt många gånger tidigare, och jag upprepar det igen, att det som har skett är mycket allvarligt och att både Skanska och Banverket naturligtvis har ett ansvar för det inträffade. Regeringen ser mycket allvarligt på att ett statligt verk har varit inblandat.

När det sedan gäller fortsättningen och vad vi kan göra framöver är det viktigt att se att den nya miljölagstiftningen trots allt ger större möj-

ligheter än vi har haft tidigare att föregripa den här sortens händelser. Vi får betydligt bättre miljökonsekvensbeskrivningar i framtiden. Eftersom det här gällde mellanpåslaget och vägar till mellanpåslaget var det inte ett exempel, Dan Ericsson, på när man enligt järnvägslagen skulle ha nya miljökonsekvensbeskrivningar. Däremot kommer det i fortsättningen enligt miljöbalken att ställas betydligt starkare krav på miljökonsekvensbeskrivningar vid stora trafikprojekt. Dessa blir också mer detaljerade än i dag, och det blir mer preciserat hur de skall se ut.

Eftersom jag inte hann svara Lennart Daléus förra gången vill jag också säga att jag tror att Lennart Daléus har missuppfattat sanktionsavgiften. Eller rättare sagt: Jag förstår nu *hur* Lennart Daléus har missuppfattat sanktionsavgiften. Det är alltså så att när fängelse utdöms blir det inte både fängelse och sanktionsavgift – så kan jag i korthet säga, eftersom taletiden är slut. Det blir alltså en betydligt starkare och bättre miljölagstiftning, och förhoppningsvis är det också ett sätt att undvika fler Hallandsåsar.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen meddelade att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarans ledamöter:

Förslag till rådets direktiv om transportabel tryckutrustning
KOM (96) 674

Meddelande rörande finansiering av transeuropeiska nätverk för transporter – partnerskapstransport i allmän och privat sektor *KOM (97) 453*

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

1997/98:Ju8 och Ju9 till justitieutskottet

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1997/98:7 Vårdnad, boende och umgänge

Motioner

med anledning av prop. 1997/98:37 Fortsatt tillämpning av vissa bestämmelser om allmännyttiga bostadsföretag

1997/98:Bo1 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

1997/98:Bo2 av Ulf Björklund m.fl. (kd)

Prot. 1997/98:26

6 november

Svar på

interpellationer

1997/98:Bo3 av Knut Billing m.fl. (m)
1997/98:Bo4 av Erling Bager m.fl. (fp)
1997/98:Bo5 av Owe Hellberg m.fl. (v)
1997/98:Bo6 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)
1997/98:Bo7 av Per Lager m.fl. (mp)

11 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 5 november

1997/98:60 av *Kia Andreasson* (mp) till justitieministern
Medlingsverksamhet för unga lagöverträdare
1997/98:61 av *Göte Jonsson* (m) till miljöministern
Miljöforskningen
1997/98:62 av *Inga Berggren* (m) till inrikesministern
Bostadspolitiken

den 6 november

1997/98:63 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till justitieministern
Den svenska säkerhetspolisen

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 november.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 5 november

1997/98:107 av *Bengt Hurtig* (v) till näringsministern
Pharmacia & Upjohns situation
1997/98:108 av *Dan Ericsson* (kd) till miljöministern
Delegationen till klimatkonferensen i Kyoto
1997/98:109 av *Ingrid Näslund* (kd) till statsrådet Thomas Östros
Sjömansskatten
1997/98:110 av *Annika Jonsell* (m) till arbetsmarknadsministern
Arbetslöshet i EU och Sverige
1997/98:111 av *Ingrid Näslund* (kd) till kommunikationsministern
Göteborgsöverenskommelsens finansiering

den 6 november

1997/98:112 av *Chatrine Pålsson* (kd) till socialministern
Äldreomsorgen

den 5 november

Prot. 1997/98:26
6 november

1997/98:113 av *Owe Hellberg* (v) till näringsministern
Etablering av halvledarindustri

1997/98:114 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till arbetsmarknadsministern
Tillfällig avgångsersättning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 november.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att följande skriftliga svar på frågor inkommit

den 5 november

1997/98:88 av *Michael Hagberg* (s) till näringsministern

Den omreglerade elmarknaden

1997/98:89 av *Eva Goës* (mp) till näringsministern

Polenkabeln

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 november.

14 § Kammaren åtskildes kl. 15.45.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen

kl. 13.45 och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
2 § Svar på interpellation 1997/98:9 om värdegrunden och samhällsutvecklingen	2
Anf. 1 Statsrådet THAGE G PETERSON (s)	2
Anf. 2 ALF SVENSSON (kd)	4
Anf. 3 Statsrådet THAGE G PETERSON (s)	5
Anf. 4 ALF SVENSSON (kd)	6
Anf. 5 Statsrådet THAGE G PETERSON (s)	7
Anf. 6 ALF SVENSSON (kd)	8
Anf. 7 Statsrådet THAGE G PETERSON (s)	9
3 § Svar på interpellation 1997/98:18 om Rådet för högpri-sterande datorsystem	9
Anf. 8 Utbildningsminister CARL THAM (s)	9
Anf. 9 RUNE RYDÉN (m)	11
Anf. 10 Utbildningsminister CARL THAM (s)	12
Anf. 11 RUNE RYDÉN (m)	12
Anf. 12 Utbildningsminister CARL THAM (s)	13
Anf. 13 RUNE RYDÉN (m)	13
Anf. 14 Utbildningsminister CARL THAM (s)	14
4 § Svar på interpellation 1997/98:10 om ansvarsbalansen vid större strukturförändringar inom företag	14
Anf. 15 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	14
Anf. 16 LARS STJERNKVIST (s)	16
Anf. 17 ELVER JONSSON (fp)	17
Anf. 18 DAN ERICSSON (kd)	18
Anf. 19 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	19
Anf. 20 LARS STJERNKVIST (s)	20
Anf. 21 ELVER JONSSON (fp)	20
Anf. 22 DAN ERICSSON (kd)	21
Anf. 23 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	21
Anf. 24 LARS STJERNKVIST (s)	23
5 § Svar på interpellation 1997/98:19 om statliga myndighet-ers ansvar för regional balans	23
Anf. 25 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	23
Anf. 26 SVEN BERGSTRÖM (c)	24
Anf. 27 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	25
Anf. 28 SVEN BERGSTRÖM (c)	26
Anf. 29 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	27
Anf. 30 SVEN BERGSTRÖM (c)	28
Anf. 31 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	29
Ajournering	29
Återupptagna förhandlingar	29
6 § Frågestund	29
Anf. 32 TALMANNEN	29
<i>Tobaksskatten</i>	<i>29</i>

Anf. 33	CARL FREDRIK GRAF (m)	29
Anf. 34	Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	30
Anf. 35	CARL FREDRIK GRAF (m)	30
Anf. 36	Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	30
Anf. 37	CARL FREDRIK GRAF (m)	30
Anf. 38	Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	31
Anf. 39	TUVE SKÅNBERG (kd)	31
Anf. 40	Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	31
<i>Varvsstöd</i>		31
Anf. 41	BO NILSSON (s)	31
Anf. 42	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	31
Anf. 43	BO NILSSON (s)	31
Anf. 44	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	32
Anf. 45	BO NILSSON (s)	32
Anf. 46	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	32
Anf. 47	LARS BÄCKSTRÖM (v)	32
Anf. 48	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	33
Anf. 49	LARS BÄCKSTRÖM (v)	33
Anf. 50	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	33
<i>Dammprojektet i Chile</i>		34
Anf. 51	ELISA ABASCAL REYES (mp)	34
Anf. 52	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	34
Anf. 53	ELISA ABASCAL REYES (mp)	34
Anf. 54	Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	34
<i>Medel för regionalpolitiska åtgärder</i>		35
Anf. 55	GÖTE JONSSON (m)	35
Anf. 56	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	35
Anf. 57	GÖTE JONSSON (m)	35
Anf. 58	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	35
Anf. 59	GÖTE JONSSON (m)	36
Anf. 60	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	36
Anf. 61	CARIN LUNDBERG (s)	36
Anf. 62	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	36
Anf. 63	CARIN LUNDBERG (s)	37
Anf. 64	Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s)	37
<i>Miljözoner</i>		37
Anf. 65	OLOF JOHANSSON (c)	37
Anf. 66	Miljöminister ANNA LINDH (s)	37
<i>Förarbevis för snöskoter</i>		37
Anf. 67	MAGGI MIKAELSSON (v)	37
Anf. 68	Miljöminister ANNA LINDH (s)	37
Anf. 69	MAGGI MIKAELSSON (v)	38
Anf. 70	Miljöminister ANNA LINDH (s)	38
<i>Bestrålade livsmedel</i>		38
Anf. 71	CHRISTINA AXELSSON (s)	38
Anf. 72	Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)	38
Anf. 73	CHRISTINA AXELSSON (s)	39
<i>Stöd till utlandsstudier</i>		39

Anf. 74 MARGITTA EDGREN (fp).....	39
Anf. 75 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	39
Anf. 76 MARGITTA EDGREN (fp).....	40
Anf. 77 Finansminister ERIK ÅSBRINK (s)	40
Anf. 78 MARGITTA EDGREN (fp).....	40
<i>Norrlands inland</i>	40
Anf. 79 BENGT HURTIG (v).....	40
Anf. 80 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	41
Anf. 81 BENGT HURTIG (v).....	41
<i>Pharmacia & Upjohn</i>	41
Anf. 82 LENNART HEDQUIST (m).....	41
Anf. 83 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	41
Anf. 84 LENNART HEDQUIST (m).....	41
Anf. 85 Näringsminister ANDERS SUNDSTRÖM (s).....	42
<i>Demonstrationsrätt i Ungern</i>	42
Anf. 86 EVA GOËS (mp)	42
Anf. 87 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	42
<i>Stöd till miljöorganisationer</i>	43
Anf. 88 LENNART DALÉUS (c)	43
Anf. 89 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	43
Anf. 90 LENNART DALÉUS (c)	43
Anf. 91 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	43
Anf. 92 LENNART DALÉUS (c)	44
Anf. 93 Miljöminister ANNA LINDH (s).....	44
<i>Kvinnliga ambassadörer</i>	44
Anf. 94 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	44
Anf. 95 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	44
Anf. 96 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	44
Anf. 97 ROSE-MARIE FREBRAN (kd).....	45
Anf. 98 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	45
<i>Koldioxidutsläppen</i>	45
Anf. 99 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	45
Anf. 100 Miljöminister ANNA LINDH (s)	45
Anf. 101 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	46
Anf. 102 Miljöminister ANNA LINDH (s)	46
Anf. 103 PETER WEIBULL BERNSTRÖM (m).....	46
Anf. 104 Miljöminister ANNA LINDH (s)	46
Anf. 105 ANNIKA NORDGREN (mp)	47
Anf. 106 Miljöminister ANNA LINDH (s)	47
Anf. 107 ANNIKA NORDGREN (mp)	47
Anf. 108 Miljöminister ANNA LINDH (s)	47
Anf. 109 TORSTEN GAVELIN (fp).....	47
Anf. 110 Miljöminister ANNA LINDH (s)	48
Anf. 111 TORSTEN GAVELIN (fp).....	48
Anf. 112 Miljöminister ANNA LINDH (s)	48
Anf. 113 TALMANNEN	48
7 § Svar på interpellationerna 1997/98:22 och 24 om tunnel- bygget genom Hallandsåsen	48

Anf. 114 Miljöminister ANNA LINDH (s)	48	Prot. 1997/98:26
Anf. 115 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	50	6 november
Anf. 116 STEN ANDERSSON (m)	51	
Anf. 117 LENNART DALÉUS (c)	51	
Anf. 118 MARGITTA EDGREN (fp).....	52	
Anf. 119 DAN ERICSSON (kd)	53	
Anf. 120 Miljöminister ANNA LINDH (s)	53	
Anf. 121 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	54	
Anf. 122 STEN ANDERSSON (m)	55	
Anf. 123 LENNART DALÉUS (c)	55	
Anf. 124 Miljöminister ANNA LINDH (s)	56	
Anf. 125 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	57	
Anf. 126 STEN ANDERSSON (m)	57	
Anf. 127 DAN ERICSSON (kd)	58	
Anf. 128 Miljöminister ANNA LINDH (s)	58	
8 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från		
Europeiska kommissionen	59	
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	59	
10 § Bordläggning.....	59	
11 § Anmälan om interpellationer	60	
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	60	
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	61	
14 § Kammaren åtskildes kl. 15.45.....	61	

Gotab, Stockholm 1997